

WYROK SĄDU (szósta izba)

z dnia 17 grudnia 2009 r. *

W sprawie T-58/01

Solvay SA, z siedzibą w Brukseli (Belgia), reprezentowana przez adwokatów L. Simonta, P.A. Foriersa, G. Blocka, F. Louisa oraz A. Vallery,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez P. Olivera i J. Curralla, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez adwokata N. Coutrelis,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, tytułem żądania głównego, wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2003/5/WE z dnia 13 grudnia 2000 r. dotyczącej postępowania na

* Język postępowania: francuski.

podstawie art. 81 [WE] (sprawa COMP/33.133 — B: Węglan sodu — Solvay, CFK) (Dz.U. 2003, L 10, s. 1), a tytułem żądania ewentualnego — wniosek o uchylenie lub obniżenie grzywny nałożonej na skarżącą,

SĄD (szósta izba),

w składzie: A.W.H. Meij, prezes, V. Vadapalas (sprawozdawca) i A. Dittrich, sędziowie,
sekretarz: K. Pocheć, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniach 26 i 27 czerwca 2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

- ¹ Skarżąca, Solvay SA, jest spółką prawa belgijskiego działającą w sektorze farmaceutycznym, chemicznym, tworzyw sztucznych i przetwórczym. Produkuje ona w szczególności węglan sodu.

- 2 Węglan sodu występuje w przyrodzie w postaci złóż jako trona (soda naturalna) lub jest uzyskiwany w procesie chemicznym (soda syntetyczna). Sodę naturalną uzyskuje się poprzez rozdrabnianie, oczyszczanie i kalcynację trony. Sodę syntetyczną otrzymuje się w wyniku reakcji soli kamiennej z wapniem „metodą amoniakalną” opracowaną przez braci Solvay w 1863 r.
- 3 W okresie, gdy zaistniały okoliczności będące przedmiotem niniejszej sprawy, skarżąca prowadziła działalność w sektorze węglanu sodu poprzez oddziały handlowe rozmieszczone w dziewięciu krajach europejskich, mianowicie w Niemczech, Austrii, Belgii, Hiszpanii, we Francji i we Włoszech oraz w Holandii, Portugalii i Szwajcarii. Posiadała również zakłady produkcyjne w Niemczech, Austrii, Belgii, Hiszpanii, we Francji i we Włoszech oraz w Portugalii. W 1988 r. miała w szczególności udział w rynku niemieckim wynoszący 52,5%.
- 4 W okresie od 1987 r. do 1989 r. oprócz skarżącej producentami wspólnotowymi były spółki: Imperial Chemical Industries (zwana dalej „ICI”), Rhône-Poulenc, AKZO, Matthes & Weber, jak również spółka Chemische Fabrik Kalk (zwana dalej „CFK”), spółka zależna od Kali & Salz, należąca do grupy BASF. Ich roczne zdolności produkcyjne wyglądały następująco: 580 000 ton — Rhône-Poulenc, 435 000 ton — AKZO, 320 000 ton — Matthes & Weber i około 260 000 ton — CFK.
- 5 W kwietniu 1989 r. Komisja Wspólnot Europejskich przeprowadziła kontrole u różnych producentów węglanu sodu we Wspólnocie, działając na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204) w wersji mającej zastosowanie w okresie, gdy zaistniały okoliczności faktyczne. W pomieszczeniach spółek objętych kontrolą zajęła różnorodne dokumenty.
- 6 W dniu 19 lutego 1990 r. Komisja wszczęła z urzędu przeciwko skarżącej, ICI i CFK postępowanie na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 17.

- 7 W dniu 13 marca 1990 r. Komisja wysłała do skarżącej, ICI i CFK pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Każda ze spółek otrzymała jedynie część lub części pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, odnoszące się do naruszeń jej dotyczących, do których załączono związane z nimi dowody obciążające.
- 8 Komisja założyła jedno akta dla wszystkich naruszeń opisanych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 9 Jeżeli chodzi o niniejszą sprawę, to w rozdziale III pisma w sprawie przedstawienia zarzutów zatytułowanym „Porozumienie Solvay/CFK” Komisja stwierdziła, że skarżąca uczestniczyła razem z CFK w porozumieniu lub też w uzgodnionych praktykach sprzecznych z art. 81 WE.
- 10 Odpowiadając na zarzuty Komisji, skarżąca przedstawiła swoje uwagi na piśmie w dniu 28 maja 1990 r.
- 11 W dniu 19 grudnia 1990 r. Komisja wydała decyzję 91/298/EWG, dotyczącą postępowania na podstawie [art. 81WE] (sprawa IV/33.133 — B: Węglan sodu — Solvay, CFK) (Dz.U. 1991, L 152, s. 16). W decyzji tej, doręczonej pismem z dnia 1 marca 1991 r., Komisja stwierdziła, że „[skarżąca] i CFK naruszyły przepisy art. [81 WE], uczestnicząc od około 1987 r. do dnia dzisiejszego w porozumieniu polegającym na podziale rynków, na podstawie którego [skarżąca] gwarantowała CFK minimalną, roczną, wyrażoną w tonach wielkość sprzedaży sody w Niemczech obliczoną na podstawie wielkości sprzedaży osiągniętej przez CFK w 1986 r. i kompensowała CFK wszelką różnicę w sprzedaży, odkupując od niej wyrażoną w tonach ilość niezbędną do uzyskania sprzedaży na gwarantowanym minimalnym poziomie”. Skarżąca i CFK zostały ukarane grzywną w wysokości odpowiednio 3 mln ECU i 1 mln ECU.

- 12 Tego samego dnia Komisja wydała decyzję 91/297/EWG dotyczącą postępowania na podstawie art. [81 WE] (sprawa IV/33.133 — A: Węglan sodu — Solvay, ICI) (Dz.U. 1991, L 152, s. 1), w której stwierdziła, że „[skarżąca] i ICI naruszyły przepisy art. [81 WE], biorąc udział — od dnia 1 stycznia 1973 r. przynajmniej do dnia wszczęcia niniejszego postępowania — w uzgodnionych praktykach polegających na ograniczaniu swojej sprzedaży sody we Wspólnocie tylko do swoich wewnętrznych rynków, mianowicie do rynku Europy Zachodniej kontynentalnej w wypadku [skarżącej] i do rynku Zjednoczonego Królestwa oraz Irlandii w wypadku ICI”. Skarżąca i ICI zostały ukarane grzywną w wysokości po 7 mln ECU każda.
- 13 Tego samego dnia Komisja wydała także decyzję 91/299/EWG dotyczącą postępowania na podstawie art. [82 WE] (sprawa IV/33.133 — C: Węglan sodu — Solvay) (Dz.U. 1991, L 152, s. 21), w której stwierdziła, że „[skarżąca] naruszała przepisy art. [82 WE] od około 1983 r. do dnia dzisiejszego poprzez zachowanie zmierzające do wykluczenia lub bardzo silnego ograniczenia konkurencji, polegające na [...] zawieraniu z klientami porozumień zobowiązujących ich do zaopatrywania się [u niej] celem pokrycia całości lub bardzo dużej części ich zapotrzebowania na sodę przez czas nieokreślony bądź zbyt długi; [na] przyznawaniu znacznych rabatów i innych zachęt finansowych w odniesieniu do wyrażonej w tonach dodatkowej wielkości sprzedaży przekraczającej umówioną z klientem podstawową wielkość w sposób gwarantujący, że klient będzie zaopatrywał się [u niej] celem pokrycia całości lub większej części swego zapotrzebowania; [oraz na] uzależnieniu przyznania rabatów od wyrażenia przez klienta zgody, że będzie się [u niej] zaopatrywał celem pokrycia całości swego zapotrzebowania”. W związku ze stwierdzonym naruszeniem na skarżącą nałożono grzywnę w wysokości 20 mln ECU.
- 14 Tego samego dnia Komisja wydała ponadto decyzję 91/300/EWG dotyczącą postępowania na podstawie art. [82 WE] (sprawa IV/33.133 — D: Węglan sodu — ICI) (Dz.U. 1991, L 152, s. 40), w której stwierdziła, że „ICI naruszała przepisy art. [82 WE] od około 1983 r. do dnia dzisiejszego poprzez zachowanie zmierzające do wykluczenia lub bardzo silnego ograniczenia konkurencji, polegające na [...] przyznawaniu znacznych rabatów i innych zachęt finansowych w odniesieniu do wyrażonej w tonach dodatkowej wielkości sprzedaży w sposób gwarantujący, że klient będzie zaopatrywał się [u] ICI celem pokrycia całości lub większej części swego zapotrzebowania; [na] zapewnianiu sobie zgody klientów, że będą się zaopatrywać [u] ICI celem pokrycia całego lub prawie całego zapotrzebowania lub że będą ograniczać zakupy u konkurencji do określonej ilości; [a] w jednym przynajmniej przypadku [na] uzależnieniu przyznania rabatów i innych zachęt finansowych od

wyrażenia przez klienta zgody, że będzie się zaopatrywał [u] ICI celem pokrycia całości swego zapotrzebowania”. ICI została ukarana grzywną w wysokości 10 mln ECU.

- 15 W dniu 2 maja 1991 r. skarżąca wniosła do Sądu skargę o stwierdzenie nieważności decyzji 91/298. Tego samego dnia skarżąca wniosła również o stwierdzenie nieważności decyzji 91/297 i 91/299. W dniu 14 maja 1991 r. ICI wniosła o stwierdzenie nieważności decyzji 91/297 i 91/300. Natomiast CFK nie wystąpiła ze skargą i zapłaciła grzywnę w wysokości 1 mln ECU nałożoną na nią w decyzji 91/298.
- 16 Wyrokiem z dnia 29 czerwca 1995 r. w sprawie T-31/91 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-1821 (zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Solvay II”), Sąd stwierdził nieważność decyzji 91/298 w zakresie, w jakim dotyczyła skarżącej, ze względu na to, że została ona uwierzytelniona po jej doręczeniu, co stanowiło naruszenie istotnych wymogów proceduralnych w rozumieniu art. 230 WE.
- 17 Tego samego dnia Sąd stwierdził też nieważność decyzji 91/299 (wyrok w sprawie T-32/91 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-1825, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Solvay III”), jak również decyzji 91/300 (wyrok w sprawie T-37/91 ICI przeciwko Komisji, Rec. s. II-1901, zwany dalej „wyrokiem w sprawie ICI II”) ze względu na nieprawidłowe uwierzytelnienie zaskarżonych decyzji. Poza tym Sąd stwierdził nieważność decyzji 91/297 (wyroki: w sprawie T-30/91 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-1775, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Solvay I” oraz w sprawie T-36/91 ICI przeciwko Komisji, Rec. s. II-1847, zwany dalej „wyrokiem w sprawie ICI I”) — w zakresie, w jakim dotyczyła ona skarżących w tych dwóch sprawach — ze względu na naruszenie prawa dostępu do akt.
- 18 Pismami złożonymi w sekretariacie Trybunału w dniu 30 sierpnia 1995 r. Komisja wniosła odwołania od ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II oraz od ww. w pkt 17 wyroków w sprawie Solvay III i w sprawie ICI II.

19 Wyrokami z dnia 6 kwietnia 2000 r. w sprawie C-286/95 P Komisja przeciwko ICI, Rec. s. I-2341, i w sprawach połączonych C-287/95 P i C-288/95 P Komisja przeciwko Solvay, Rec. s. I-2391, Trybunał oddalił odwołania od ww. w pkt 17 wyroku w sprawie ICI II, od ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II i od ww. w pkt 17 wyroku w sprawie Solvay III.

20 We wtorek dnia 12 grudnia 2000 r. jedna z agencji prasowych opublikowała komunikat prasowy o następującej treści:

„W ten wtorek rzecznik oświadczyła, że w środę Komisja Europejska nałoży na spółki przemysłu chemicznego, Solvay SA i Imperial Chemical Industries plc [...], grzywnę za naruszenie prawa konkurencji Unii Europejskiej.

Już dziesięć lat temu grzywny zostały nałożone za domniemywane nadużycie pozycji dominującej na rynku węgla sodu, jednak zostały one uchylone przez europejski [Trybunał Sprawiedliwości] ze względów proceduralnych.

Rzecznik oświadczyła, że Komisja wyda ponownie tę samą, jednak poprawną pod względem formalnym, decyzję w środę.

Istota decyzji nigdy nie była przez spółki kwestionowana i wydamy ponownie tę samą decyzję — powiedziała rzecznik”.

- 21 W dniu 13 grudnia 2000 r. Komisja wydała decyzję 2003/5/WE dotyczącą postępowania na podstawie art. 81 [WE] (sprawa COMP/33.133 — B: Węglan sodu — Solvay, CFK) (Dz.U. 2003, L 10, s. 1, zwaną dalej „zaskarżoną decyzją”).
- 22 Tego samego dnia Komisja wydała również decyzje: 2003/6/WE dotyczącą postępowania na podstawie art. 82 [WE] (sprawa COMP/33.133 — C: Węglan sodu — Solvay) (Dz.U. 2003, L 10, s. 10) oraz 2003/7/CE dotyczącą postępowania na podstawie art. 82 [WE] (sprawa COMP/33.133 — D: Węglan sodu — ICI) (Dz.U. 2003, L 10, s. 33).
- 23 Sentencja zaskarżonej decyzji ma następujące brzmienie:

„Artykuł 1

Solvay [...] naruszyła przepisy art. [81 WE], uczestnicząc od około 1987 r. przynajmniej do końca 1990 r. w porozumieniu polegającym na podziale rynków, na podstawie którego Solvay gwarantowała CFK minimalną, roczną, wyrażoną w tonach wielkość sprzedaży sody w Niemczech obliczoną na podstawie wielkości sprzedaży osiągniętej przez CFK w 1986 r. i kompensowała CFK wszelką niedostateczną wielkość sprzedaży, odkupując od niej wyrażoną w tonach ilość niezbędną do uzyskania sprzedaży na gwarantowanym minimalnym poziomie.

Artykuł 2

Za naruszenie, o którym mowa w art. 1, nakłada się na Solvay grzywnę w wysokości 3 mln EUR.

[...]” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej].

- 24 Zaskarżona decyzja jest sformułowana praktycznie w identyczny sposób co decyzja 91/298. Komisja wprowadziła jedynie kilka zmian o charakterze redakcyjnym i dodała nową część zatytułowaną „Postępowanie przed Sądem Pierwszej Instancji i Trybunałem Sprawiedliwości”.
- 25 W tej nowej części zaskarżonej decyzji Komisja, powołując się na wyrok Sądu z dnia 20 kwietnia 1999 r. w sprawach połączonych od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 i T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. II-931, zwany dalej „wyrokiem Sądu w sprawie PVC II”, uznała, że „miała prawo, nie wszczynając nowego postępowania administracyjnego, ponownie wydać decyzję, której nieważność stwierdzono ze względu na uchybienia czysto proceduralne” oraz że nie była „zobowiązana do przeprowadzenia ponownego przesłuchania, skoro tekst nowej decyzji nie [zawiera] innych zarzutów niż te sformułowane w pierwszej decyzji” (motyw 70).
- 26 Komisja stwierdziła również w zaskarżonej decyzji, że termin przedawnienia powinien ulec przedłużeniu o okres, w którym skarga przeciwko decyzji 91/298 była przedmiotem postępowania przed Sądem i Trybunałem, stosownie do art. 3 rozporządzenia Rady (EWG) nr 2988/74 z dnia 26 listopada 1974 r. dotyczącego okresów przedawnień w postępowaniach i wykonywaniu sankcji zgodnie z regułami Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej dotyczącymi transportu i konkurencji (Dz.U. L 319, s. 1) (motywy 75 i 76). Dlatego też, uwzględniając okoliczności niniejszej sprawy, Komisja uznała, że miała czas na wydanie nowej decyzji do września 2004 r. (motyw 78). Poza tym Komisja wskazała, że nie doszło do naruszenia prawa do obrony, skoro nowa decyzja została wydana w rozsądnym terminie (motyw 70).
- 27 Jeśli chodzi o samo naruszenie, Komisja stwierdziła w zaskarżonej decyzji, że skarżąca i CFK zawarły układ lub porozumienie, na podstawie którego skarżąca gwarantowała CFK minimalną roczną wielkość sprzedaży na rynku niemieckim. Gdy sprzedaż CFK

w Niemczech spadała poniżej zagwarantowanego minimum, skarżąca musiała „odkupić różnicę w sprzedaży” CFK (motyw 42). Zdaniem Komisji ilość gwarantowana na rzecz CFK wynosiła początkowo 179 000 ton i wyraźnie bazowała na wielkości sprzedaży uzyskanej przez CFK w Niemczech w 1986 r. Następnie ilość tę podwyższono do 190 000 ton w 1989 r., stosując mechanizm kompensacji wstecznej za rok 1988 (motywy 43, 45 i 46).

28 Komisja nawiązała też w zaskarżonej decyzji do spotkania w dniu 14 marca 1989 r., w którym wzięli udział wysocy rangą przedstawiciele CFK i jej spółki dominującej Kali & Salz oraz przedstawiciele Deutsche Solvay Werke (DSW), czyli spółki zależnej od skarżącej. Komisja uznała za wysoce znaczące, iż z tego spotkania nie sporządzono żadnego sprawozdania lub oficjalnego protokołu. Komisja dodała jednak, że zajęła u DSW krótką odręczną notatkę (motyw 47).

29 Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji, że celem tego porozumienia było wyraźnie stworzenie warunków sztucznej stabilności rynku i że w zamian za powrót do polityki cenowej, której skarżąca nie uważała za szkodliwą, CFK uzyskiwała gwarancję utrzymania minimalnego udziału w rynku niemieckim. Komisja dodała też, że skarżąca, wycofując z rynku wyrażoną w tonach ilość towaru, której CFK nie mogła sprzedać, działała tak, by poziom cen nie mógł ulec obniżeniu wskutek oddziaływania konkurencji. Komisja uznała na tej podstawie, że omawiane porozumienia typu „kartelowego”, które zostały zrealizowane i osiągnęły zamierzony skutek, z uwagi na swój charakter ograniczały konkurencję w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE (motywy 55–58).

30 Jeśli chodzi o wpływ na handel między państwami członkowskimi, Komisja stwierdziła w zaskarżonej decyzji, że fakt, iż gwarancja wyrażonej w tonach minimalnej wielkości sprzedaży dotyczyła jedynie rynku niemieckiego, nie stoi w żadnym razie na przeszkodzie stosowaniu art. 81 WE. Zdaniem Komisji, biorąc pod uwagę działania skarżącej w Brukseli, nie ulega wątpliwości, że porozumienie to stanowiło część ogólnej polityki ukierunkowanej na kontrolę rynku sody we Wspólnocie i że porozumienie między skarżącą a CFK miało na celu nie tylko istotne ograniczenie konkurencji we Wspólnocie, ale również utrzymanie sztywnej struktury rynku oraz jego podziału wzdłuż granic państwowych. Komisja uznała też za całkiem prawdopodobne, że gdyby

nie zawarto tego porozumienia, wyrażone w tonach ilości odbierane przez skarżącą w związku z udzieloną gwarancją trafiałyby na inne rynki we Wspólnocie (motyw 59).

- 31 Komisja doszła w zaskarżonej decyzji do wniosku, że skarżąca i CFK naruszyły art. 81 WE, uczestnicząc w tym porozumieniu „od około 1986 r. do końca 1990 r.” (motyw 60).
- 32 Jeżeli chodzi o grzywny nałożone na skarżącą i CFK, Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji, że naruszenie było „poważne”, ponieważ porozumienia dotyczące podziału rynków stanowią ze względu na sam swój charakter istotne ograniczenie konkurencji. Co się tyczy czasu trwania naruszenia, Komisja obliczyła wysokość grzywien, przyjmując, że porozumienie zostało zawarte w ciągu 1987 r. (motywy 62, 63).
- 33 Ponadto z zaskarżonej decyzji wynika, że w celu obliczenia wysokości grzywny Komisja wzięła pod uwagę pozycję dominującą zajmowaną na rynku przez skarżącą jako pierwszego producenta w Niemczech i we Wspólnocie (motyw 64). Komisja stwierdziła również, że naruszenie zostało popełnione umyślnie i że obie strony musiały mieć pełną świadomość tego, iż ich porozumienie było niezgodne z prawem wspólnotowym (motyw 65).
- 34 Na koniec Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji, że nałożyła już kilkakrotnie na skarżącą wysokie grzywny z powodu tajnych porozumień w przemyśle chemicznym.
- 35 W dniu 13 grudnia 2000 r. Komisja opublikowała także komunikat prasowy, wskazując, iż zamierzała wydać decyzje nakładające na skarżącą i na ICI grzywny

identyczne z grzywnami nałożonymi na nie początkowo w sprawach „Węglan sodu”.

Postępowanie

³⁶ Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 12 marca 2001 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.

³⁷ W dniu 8 maja 2001 r. sprawa została przydzielona czwartej izbie Sądu i wyznaczono dla niej sędziego sprawozdawcę.

³⁸ Po uzyskaniu zezwolenia Sądu skarżąca i Komisja, kolejno w dniach 6 i 23 grudnia 2002 r., przedstawiły swoje uwagi w przedmiocie wniosków, jakie dla niniejszej sprawy miałyby płynąć z wyroku Trybunału z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-8375, zwanego dalej „wyrokiem Trybunału w sprawie PVC II”.

³⁹ Ponieważ z dniem 1 października 2003 r. zmienił się skład izb Sądu, a sędzia sprawozdawca został przydzielony do pierwszej izby, niniejsza sprawa została przekazana tej właśnie izbie w dniu 8 października 2003 r.

⁴⁰ W dniu 19 grudnia 2003 r. Sąd wezwał Komisję do przekazania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, jego załączników, jak również szczegółowej listy wszystkich dokumentów składających się na akta sprawy. Lista ta miała zawierać zwięzłe oznaczenie pozwalające na zidentyfikowanie autora, charakteru i treści każdego

dokumentu. Sąd zażądał również od Komisji wskazania, które z dokumentów udostępniono skarżącej podczas postępowania administracyjnego.

41 W dniu 13 lutego 2004 r. Komisja przekazała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wraz z załącznikami oraz wymaganą szczegółową listę. Zwróciła się o przedłużenie terminu na ustosunkowanie się do ostatniego żądania Sądu.

42 Pismem z dnia 10 marca 2004 r. Komisja wskazała, że w toku postępowania administracyjnego skarżąca miała dostęp do dokumentów, na których opierało się pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i które były do niego dołączone. Poza tym powołała się na 65 „tomów”, które składały się na akta sprawy, z czego 22 „tomy” (mianowicie „tomy” o numerach 2–14, 24–27, 50–52 i 62–65 oraz część „tomu” nr 61) pochodziły z siedziby skarżącej lub jednej z jej spółek zależnych. Zdaniem Komisji postępowanie w 1990 r. było prowadzone zgodnie z istniejącym wtedy orzecnictwem dotyczącym prawa dostępu do akt. Dodała ona, że po ponownej lekturze akt dochodzenia — badając je nawet pod kątem późniejszego orzecnictwa dotyczącego prawa dostępu do akt — nie znalazła na tym etapie nic, co by wskazywało, że prawo do obrony zostało naruszone w toku postępowania administracyjnego.

43 W piśmie z dnia 21 czerwca 2004 r. Komisja przekazała do sekretariatu Sądu skorygowaną szczegółową listę dokumentów składających się na akta postępowania administracyjnego, bardziej kompletną niż ta złożona w dniu 13 lutego 2004 r. Podobnie jak poprzednia lista, również i ta skorygowana lista odwoływała się do 65 „tomów”. Wymieniała również kilka dokumentów pochodzących w większości ze spółki Oberland Glas.

44 Pismem z dnia 21 lipca 2004 r. Sąd wezwał skarżącą do wskazania dokumentów, spośród wymienionych na skorygowanej liście, których nie przekazano jej w toku postępowania administracyjnego i które, jej zdaniem, mogły zawierać informacje przydatne do jej obrony.

45 W piśmie z dnia 29 września 2004 r. skarżąca podkreśliła, że skorygowana lista jest niekompletna i nieprecyzyjna. Wskazała również wśród dokumentów wyszczególnionych na tej skorygowanej liście te, które wydawały jej się przydatne do jej obrony i z którymi chciała się zapoznać. Jej zdaniem dokumenty te pozwoliłyby jej poszerzyć argumentację dotyczącą wpływu omawianego porozumienia na handel między państwami członkowskimi.

46 Ponieważ z dniem 13 września 2004 r. zmienił się skład izb Sądu, a sędzia sprawozdawca został przydzielony do czwartej izby w jej nowym składzie, niniejsza sprawa została przekazana tej właśnie izbie w dniu 7 października 2004 r.

47 W dniu 17 grudnia 2004 r. Sąd wezwał Komisję do złożenia w sekretariacie Sądu dokumentów z akt sprawy w wersji poufnej i jawnej, wymienionych przez skarżącą w piśmie z dnia 29 września 2004 r.

48 Pismem z dnia 28 stycznia 2005 r. Komisja złożyła w sekretariacie Sądu poufną wersję wymaganych dokumentów zawartych w aktach. Wniosła o przedłużenie terminu do przedstawienia ewentualnej wersji jawnej ze względu na konieczność ustalenia, czy dane przedsiębiorstwa byłyby zainteresowane utrzymaniem poufności. Komisja wskazała też, co następuje:

„[M]imo że lista zawiera wszystkie akta znajdujące się obecnie w posiadaniu [Komisji], nie obejmuje ona wszystkich akt wymienionych w Sądzie w ramach pierwszej sprawy »Węglan sodu«. Kilku brakujących akt nie udało się odnaleźć mimo długich poszukiwań”.

49 Pismem z dnia 15 marca 2005 r. Komisja, wskazując, że zainteresowane przedsiębiorstwa nie wносиły o utrzymanie poufności, przedstawiła następujące stanowisko:

„Komisja żałuje, że nie jest w stanie dostarczyć w pełni rzetelnej odpowiedzi na pytania Sądu, jeżeli chodzi o akta, których nie udało się odnaleźć.

Akta administracyjne ([to znaczy] akta obejmujące postępowanie od chwili wszczęcia dochodzenia aż do momentu wysłania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów), które posiada obecnie Komisja, składają się z 65 ponumerowanych segregatorów obejmujących okres do września 1989 r. [oraz z] akt noszących numer 71, zawierających pismo w sprawie przedstawienia zarzutów z marca 1990 r. wraz z załącznikami, [a także z] segregatora nieoznaczonego żadnym numerem, nazwanego »Oberland Glas«. Dlatego też prawdopodobnie brakuje pięciu segregatorów.

Jeżeli chodzi o zawartość brakujących segregatorów, Komisja żałuje, że nie jest możliwe sporządzenie kompletnej listy zaginionych dokumentów, ponieważ nie udało się też odnaleźć ich spisów. Jednak należy sądzić, że przynajmniej niektóre z nich zawierały korespondencję prowadzoną na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17, co jest zgodne z wyjaśnieniami dotyczącymi akt administracyjnych, przedstawionymi Sądowi przez Komisję w 1990 r. Na przykład możliwe jest, że odpowiedź [...] ICI na sporządzone przez Komisję żądanie udzielenia informacji z dnia 19 czerwca 1989 r. składa się na brakujące akta, ponieważ skierowane do ICI żądanie nadal znajduje się w rękach Komisji w aktach administracyjnych, lecz brakuje odpowiedzi”.

50 W dniu 14 kwietnia 2005 r. skarżąca zapoznała się w sekretariacie Sądu z dokumentami zawartymi w aktach sprawy, wymienionymi w jej piśmie z dnia 29 września 2004 r.

51 W dniu 15 lipca 2005 r. skarżącą przedstawiła swoje uwagi w kwestii znaczenia dla jej obrony dokumentów, z którymi się zapoznała. W dniu 17 listopada 2005 r. Komisja odpowiedziała na uwagi skarżącej.

52 W związku z zakończeniem sprawowania funkcji przez pierwotnie wyznaczonego sędziego sprawozdawcę prezes Sądu wyznaczył, decyzją z dnia 22 czerwca 2006 r., nowego sędziego sprawozdawcę.

53 Ponieważ z dniem 25 września 2007 r. zmienił się skład izb Sądu, a sędzia sprawozdawca został przydzielony do szóstej izby, niniejsza sprawa została przekazana tej właśnie izbie w dniu 5 października 2007 r.

54 Ze względu na to, że sędzia T. Tchipev nie mógł uczestniczyć w obradach, prezes Sądu wyznaczył w dniu 12 lutego 2008 r., na podstawie art. 32 § 3 regulaminu Sądu, sędziego A. Dittricha w celu uzupełnienia składu izby.

55 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba) zdecydował o otwarciu procedury ustnej i, w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu Sądu, w dniu 5 maja 2008 r. zadał skarżącej i Komisji pytania na piśmie. Strony odpowiedziały na nie w przewidzianym terminie.

56 Na rozprawie w dniu 26 czerwca 2008 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania zadane ustnie przez Sąd.

Żądania stron

57 Skarżąca wnosi do Sądu o:

- tytułem żądania głównego — stwierdzenie przedawnienia postępowania ze względu na upływ czasu, a w każdym razie stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji;
- tytułem żądania ewentualnego — stwierdzenie, że uprawnienie Komisji do nałożenia grzywien uległo przedawnieniu, a każdym razie stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja nakłada w nim na skarżącą grzywnę w wysokości 3 mln EUR;
- tytułem dalszego żądania ewentualnego — stwierdzenie, że nałożenie grzywny na skarżącą nie jest zasadne, a przynajmniej istotne obniżenie kwoty grzywny;
- tytułem środków dowodowych — nakazanie Komisji, by przedstawiła wszystkie dokumenty wewnętrzne związane z wydaniem zaskarżonej decyzji, a w szczególności protokoły ze wszystkich posiedzeń kolegium komisarzy, podczas których omawiano kwestię zaskarżonej decyzji;
- nakazanie Komisji, by przedstawiła wszystkie dokumenty składające się na akta sprawy COM/33.133;
- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

58 Komisja wnosi do Sądu o:

- oddalenie skargi jako bezzasadnej;
- obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

59 Skarżąca zmierza zasadniczo do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji i ewentualnie do uchylenia albo obniżenia grzywny nałożonej na nią tą decyzją.

1. W przedmiocie wniosku o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji

60 Wnosząc o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, skarżąca podnosi w istocie cztery zarzuty. Opierają się one po pierwsze na upływie czasu, po drugie na naruszeniu istotnych wymogów proceduralnych, po trzecie na braku wpływu na handel między państwami członkowskimi i po czwarte na naruszeniu prawa dostępu do akt.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na upływie czasu

- ⁶¹ Zarzut pierwszy dzieli się na dwie części, które dotyczą kolejno błędnego zastosowania przepisów o przedawnieniu zawartych w rozporządzeniu nr 2988/74 i naruszenia zasady rozsądnego terminu.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na błędnym zastosowaniu przepisów o przedawnieniu

— Argumenty stron

- ⁶² Skarżąca podnosi, że rozumowanie Komisji w zakresie przestrzegania przepisów o przedawnieniu jest sprzeczne z brzmieniem i duchem rozporządzenia nr 2988/74.
- ⁶³ Zdaniem skarżącej przedmiotem odwołania wniesionego przez Komisję w dniu 30 sierpnia 1995 r., które zgodnie z art. 60 statutu Trybunału Sprawiedliwości nie ma skutku zawieszającego, nie była decyzja 91/298, której nieważność została stwierdzona z mocą wsteczną, lecz ww. w pkt 16 wyrok w sprawie Solvay II. Na podstawie art. 58 statutu Trybunału Sprawiedliwości postępowanie w przedmiocie odwołania ogranicza się bowiem do kwestii prawnych, a Trybunał przeprowadza kontrolę legalności, odwołując się do dokonanej przez Sąd swobodnej oceny okoliczności faktycznych.
- ⁶⁴ Wprawdzie zawarte w art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 sformułowanie „postępowani[e] przed Trybunałem Sprawiedliwości” należy obecnie rozumieć jako dotyczące również postępowania przed Sądem, jednak ustanowienie dwuinstancyjnego sądownictwa nie pozwala na wydłużenie okresu, w którym bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu, celem objęcia postępowania, którego przedmiotem nie jest zaskarżona decyzja. Poza tym stanowisko, że art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 powoduje zawieszenie biegu terminu przedawnienia przez czas trwania postępowania w przed-

miocie odwołania, sprowadza się do przyznania, że decyzja, której nieważność stwierdzono ab initio, wywołuje skutki, co nie miałyby precedensu we wspólnej praktyce państw członkowskich.

⁶⁵ Odnosząc się do pkt 1098 ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II, skarżąca zwraca uwagę, że celem art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 jest umożliwienie zawieszenia biegu terminu przedawnienia, gdy Komisja — ze względu na niezależne od niej i obiektywne przyczyny związane choćby z samym faktem, że postępowanie w sprawie skargi jest w toku — nie może podjąć działań. Skarżąca sądzi, że w niniejszej sprawie Komisja mogła uważać, że nie była w stanie działać w czasie, gdy postępowanie w sprawie skargi toczyło się przed Sądem. Natomiast od momentu ogłoszenia wyroku Sądu Komisja, z zastrzeżeniem przestrzegania zasady rozsądnego terminu, miała możliwość wydania nowej decyzji. Wnosząc odwołanie, Komisja podjęła zatem ryzyko, że jej działanie ulegnie przedawnieniu, mimo że знаła już wyrok Trybunału z dnia 15 czerwca 1994 r. w sprawie C-137/92 P Komisja przeciwko BASF i in., Rec. s. I-2555, dotyczący braku uwierzytelnienia aktów przyjętych przez kolegium komisarzy. Dlatego też bezczynność Komisji w czasie, gdy wniesione przez nią odwołanie było przedmiotem postępowania zawisłego przed Trybunałem, nie może zostać usprawiedliwiona jakkolwiek obiektywną przyczyną.

⁶⁶ W konsekwencji należało przyjąć, że jedynie czas trwania postępowania przed Sądem przedłuża termin przedawnienia. Termin przedawnienia upłynął więc w dniu 15 stycznia 2000 r., na długo przed wydaniem zaskarżonej decyzji.

⁶⁷ Skarżąca zwraca też uwagę, że w ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II nie sprzeciwiono się tej wykładni. W sprawie, w której wydano ten wyrok, nowa decyzja Komisji została bowiem wydana w terminie krótszym niż pięcioletni termin, wydłużony jedynie o „okres zawieszenia” wynikający z postępowania przed Sądem. Zatem w ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II kwestia, czy wniesienie odwołania wywołuje skutek zawieszający w rozumieniu art. 3 rozporządzenia nr 2988/74, nie była analizowana.

68 Skarżąca dodaje w replice, że stanowisko Komisji sprowadza się do pozbawienia ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II wszelkich skutków do czasu jego potwierdzenia przez Trybunał, przez co odmawia się temu wyrokowi mocy wiążącej. Poza tym rozszerzająca wykładnia art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 obejmująca sytuacje, w których Komisja nie została pozbawiona możliwości działania, byłaby sprzeczna z zasadą pewności prawa.

69 Na koniec, ustosunkowując się do ww. w pkt 38 wyroku Trybunału w sprawie PVC II, skarżąca utrzymuje, że ani Sąd, ani Trybunał nie zamierzały w sprawie, w której wydano ten wyrok, rozstrzygać kwestii, czy odwołanie wniesione przez Komisję od wyroku Sądu stwierdzającego nieważność decyzji powoduje zawieszenie biegu terminu przedawnienia na czas trwania postępowania w przedmiocie odwołania.

70 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

71 Tytułem wstępu należy podkreślić, że rozporządzenie nr 2988/74 wprowadziło wyczerpujące unormowanie określające szczegółowo terminy, w których Komisja jest uprawniona, nie naruszając podstawowego wymogu pewności prawa, do nakładania grzywien na przedsiębiorstwa, których dotyczą postępowania w sprawie stosowania wspólnotowych reguł konkurencji (wyroki Sądu: z dnia 19 marca 2003 r. w sprawie T-213/00 CMA CGM i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-913, pkt 324; z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-410/03 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-881, pkt 223).

72 Tak więc zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. b) i art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 2988/74, jak również art. 2 ust. 3 tegoż rozporządzenia przedawnienie postępowania następuje wówczas, gdy Komisja nie nałożyła grzywny lub kary w ciągu pięciu lat od rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia, o ile w tym czasie nie podjęto czynności przerywającej bieg tego terminu, lub najpóźniej w ciągu dziesięciu lat od rozpoczęcia biegu terminu

przedawnienia, jeśli podjęto czynności przerywające bieg tego terminu. Jednak na podstawie art. 2 ust. 3 tegoż rozporządzenia tak opisany termin przedawnienia zostaje przedłużony o okres, w którym bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu zgodnie z art. 3 rzeczonego rozporządzenia (ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 140).

73 Zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 bieg terminu przedawnienia w zakresie postępowania ulega zawieszeniu na okres, w którym decyzja Komisji jest przedmiotem postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich.

74 W niniejszym przypadku z zaskarżonej decyzji wynika, że w rozpatrywanej sprawie Komisja zastosowała przepisy o przedawnieniu w następujący sposób.

75 Najpierw Komisja uznała, że skoro chodzi o naruszenia ciągle lub nadal trwające, bieg terminu przedawnienia rozpoczął się pod koniec 1990 r. Komisja dodała też, że — zakładając nawet, iż naruszenie zostało zakończone w dniu 19 grudnia 1990 r. oraz że wydanie i doręczenie decyzji 91/298 nie przerwało biegu terminu przedawnienia — miała czas na wydanie decyzji co najmniej do końca 1995 r. (motyw 74).

76 Następnie Komisja stwierdziła, że termin przedawnienia powinien zostać przedłużony o okres, w którym skarga na decyzję była przedmiotem postępowania zawisłego przed Sądem (motyw 75). W niniejszej sprawie w sytuacji, gdy skarga została wniesiona do Sądu w dniu 2 maja 1991 r., Sąd wydał wyrok w dniu 29 czerwca 1995 r., odwołanie zostało wniesione do Trybunału w dniu 30 sierpnia 1995 r., a Trybunał wydał wyrok w dniu 6 kwietnia 2000 r., bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu co najmniej na okres ośmiu lat, dziewięciu miesięcy i czterech dni (motyw 77). W związku z tym Komisja uznała, że miała czas na wydanie nowej decyzji do września 2004 r. (motyw 78).

- 77 Zdaniem Komisji z powyższego wynika, że zaskarżona decyzja z dnia 13 grudnia 2000 r. została wydana przed upływem terminu przedawnienia.
- 78 Przede wszystkim należy zaznaczyć w tym względzie, że bieg terminu przedawnienia rozpoczął się, gdy naruszenie zostało zakończone, to znaczy w 1989 r., jak wskazano w pkt 293–305 poniżej, a nie w 1990 r., jak wskazuje Komisja.
- 79 Następnie, jak słusznie podkreślają strony, należy rozumieć, że zawarte w art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 nawiązanie do „postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich” dotyczy od czasu utworzenia Sądu przede wszystkim postępowania przed Sądem, ponieważ jego właściwości podlegają środki polegające na wymierzeniu kary lub grzywny w dziedzinie prawa konkurencji. Zatem bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu przez cały czas trwania postępowania przed Sądem.
- 80 Wreszcie z pkt 157 ww. w pkt 38 wyroku Trybunału w sprawie PVC II wynika, że zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu, dopóki dana decyzja jest przedmiotem postępowania zawiesłego „przed Sądem i Trybunałem”. W związku z tym bieg terminu przedawnienia uległ też zawieszeniu na czas całego postępowania przed Trybunałem i nie zachodzi potrzeba wypowiedzania się na temat okresu między ogłoszeniem wyroku Sądu a wniesieniem odwołania do Trybunału.
- 81 Z powyższego wynika, iż w niniejszej sprawie nie doszło do przedawnienia, zważywszy, że bieg terminu przedawnienia rozpoczął się w 1989 r. i że Komisja nałożyła grzywnę w dniu 13 grudnia 2000 r., czyli w okresie pięciu lat od rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia, przedłużonym o czas, w którym bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu. W tym względzie błąd popełniony przez Komisję w zaskarżonej decyzji dotyczący daty, w której naruszenie zostało zakończone, nie ma wpływu na okoliczność, że zaskarżona decyzja została wydana z poszanowaniem przepisów o przedawnieniu zawartych w rozporządzeniu nr 2988/74.

82 Żaden z argumentów wysuwanych przez skarżącą nie prowadzi do podważenia powyższego stwierdzenia.

83 Po pierwsze, należy bowiem zaznaczyć, że art. 60 statutu Trybunału Sprawiedliwości i art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 mają różny zakres stosowania. Fakt, iż odwołanie nie ma skutku zawieszającego, nie może pozbawiać skuteczności art. 3 rozporządzenia nr 2988/74, który dotyczy sytuacji, w jakich Komisja jest zmuszona czekać na orzeczenie sądu wspólnotowego. Teza skarżącej, że Komisja nie powinna brać pod uwagę okresu, w którym odwołanie było przedmiotem postępowania zawieszonego przed Trybunałem, nie może więc zostać uwzględniona, gdyż pozbawia ona wyrok Trybunału dotyczący odwołania racji bytu i skuteczności.

84 Po drugie, jeżeli chodzi o argument skarżącej, że wprowadzenie dwuinstancyjnego sądownictwa nie pozwala na wydłużenie okresu, w którym bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu, należy przypomnieć, że art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 chroni Komisję przed skutkami przedawnienia w sytuacji, gdy musi ona czekać na orzeczenie sądu wspólnotowego w ramach postępowań, których przebieg nie zależy od niej, zanim zostanie ustalone, czy zaskarżony akt jest zgodny lub niezgodny z prawem (zob. podobnie ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 144).

85 Po trzecie, jeżeli chodzi o argument, że ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II nie znajduje zastosowania przy rozstrzygnięciu niniejszego sporu, to wręcz przeciwnie, z treści tego wyroku wynika jasno, że co do zasady do terminu przedawnienia należy dodać okres, w którym bieg terminu przedawnienia uległ zawieszeniu, czyli nie tylko czas postępowania przed Sądem, lecz także czas postępowania przed Trybunałem.

86 Po czwarte, odnosząc się do argumentu, że zawieszenie biegu terminu przedawnienia w toku postępowania odwoławczego sprowadza się do uznania, że decyzja, której nieważność stwierdzono w pierwszej instancji, wywołuje skutki, wystarczy wskazać, że zawieszenie biegu terminu przedawnienia pozwala Komisji jedynie wydać ewentualnie nową decyzję w sytuacji, gdy odwołanie od wyroku Sądu stwierdzającego nieważność

decyzji Komisji zostało oddalone. Takie zawieszenie biegu terminu przedawnienia nie ma żadnego wpływu na decyzję, której nieważność została stwierdzona w wyroku Sądu.

87 Po piąte, wprawdzie w przypadku odwołania nie ma przeszkód formalnych, by Komisja podjęła czynności i wydała nową decyzję po stwierdzeniu przez Sąd nieważności pierwotnej decyzji, jednak skarga na końcową decyzję nakładającą kary powoduje zawieszenie biegu terminu przedawnienia postępowania do czasu, aż sąd wspólnotowy wyda ostateczne orzeczenie w przedmiocie tejże skargi (ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 147). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 chroni bowiem Komisję przed skutkami przedawnienia w sytuacji, gdy musi ona czekać na orzeczenie sądu wspólnotowego w ramach postępowań, których przebieg nie zależy od niej, zanim zostanie ustalone, czy zaskarżony akt jest zgodny lub niezgodny z prawem. Wspomniany art. 3 dotyczy więc przypadków, w których beczynność instytucji nie wynika z braku staranności (ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 144). Nie można zatem zarzucać Komisji, że korzystając ze swojego prawa do obrony, wniosła odwołanie i oczekiwała na wydanie ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay, zanim wydała nową decyzję.

88 Po szóste, należy dodać, że z proponowaną przez skarżącą wykładnią art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 wiążą się poważne problemy praktyczne. Przecież jeśli po stwierdzeniu przez Sąd nieważności decyzji Komisja powinna wydać nową decyzję, nie czekając na wyrok Trybunału, to istnieje ryzyko, że gdyby Trybunał uchylił wyrok Sądu, to w tym samym czasie współistniałyby dwie decyzje dotyczące tej samej kwestii.

89 Poza tym wymaganie, by Komisja — przed ustaleniem, czy pierwotna decyzja jest, czy też nie jest niezgodna z prawem — wydała nową decyzję tylko po to, by uniknąć upływu terminu przedawnienia, jest sprzeczne z wymogami ekonomii postępowania administracyjnego.

90 Z powyższego wynika, że pierwsza część zarzutu pierwszego podlega oddaleniu.

W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady rozsądnego terminu

— Argumenty stron

91 Skarżąca podnosi, że o „kierowanym przeciwko niej oskarżeniu” dowiedziała się w dniu 13 marca 1990 r., to jest w dniu, w którym otrzymała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, czyli jedenaście lat przed datą wniesienia niniejszej skargi. Poza tym wynik niniejszej sprawy ma dla niej szczególnie doniosłe znaczenie, ponieważ w decyzji 91/298, a następnie w zaskarżonej decyzji Komisja zarzuciła jej poważne naruszenie i nałożyła na nią grzywnę w wysokości 3 mln EUR. Tymczasem do chwili wniesienia niniejszej skargi nie wydano żadnej ostatecznej decyzji w przedmiocie kierowanych wobec niej oskarżeń sformułowanych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

92 Powołując się na art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”), podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., skarżąca zwraca uwagę, że postępowanie wszczęte w lutym 1990 r., rozpatrywane jako całość, w sposób wyraźny przekroczyło rozsądny termin. Orzecznictwo wspólnotowe nie przewiduje w tym względzie, że czas trwania postępowania należy oceniać etap po etapie. Tym samym nic nie usprawiedliwia Komisji, która zwlekała pięć i pół roku z wydaniem nowej decyzji, tym bardziej że odwołanie do Trybunału nie wywołuje skutku zawieszającego.

93 Po wydaniu ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II Komisja nie dość, że zdecydowała się na wniesienie odwołania, którego oddalenia mogła się spodziewać, znając ww. pkt 65 wyrok w sprawie Komisja przeciwko BASF i in., to jeszcze czekała na rozstrzygnięcie w przedmiocie tego odwołania przed wydaniem zaskarżonej decyzji. Poza tym, zdaniem skarżącej, Komisja zwlekała jeszcze przez osiem miesięcy po

wydaniu ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay, podczas gdy w sprawie PVC II, w której Sąd wydał ww. w pkt 25 wyrok, Komisja wydała nową decyzję w ciągu półtora miesiąca.

- 94 Poza tym skarżąca twierdzi, że Komisja myli rozsądny termin z terminem przedawnienia, błędnie uważając, że była uprawniona do wstrzymania się z wydaniem nowej decyzji do 2004 r. Tak więc Komisja nie wskazała w zaskarżonej decyzji, na jakich danych opiera przekonanie, że zachowała w niniejszej sprawie rozsądny termin. Według skarżącej jakiegokolwiek byłoby uzasadnienie długości każdego z etapów postępowania, „termin od czternastu do szesnastu lat bądź dłuższy całego postępowania od momentu wysłania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów do wydania ostatecznego orzeczenia przez Sąd lub Trybunał” nie może być uważany za rozsądny.
- 95 Dlatego też Sąd powinien stwierdzić przekroczenie rozsądnego terminu i nieważność zaskarżonej decyzji, albowiem w tym momencie nie jest już możliwe wydanie w rozsądnym terminie orzeczenia w przedmiocie oskarżeń sformułowanych wobec skarżącej. Każde inne rozwiązanie, polegające na przykład na uwzględnieniu przekroczenia rozsądnego terminu przy okazji ustalania wysokości grzywny, nie pozwoliłoby naprawić naruszenia art. 6 EKPC. Poza tym skarżąca utrzymuje, że zgodnie z zasadami ustalonymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka nie musi ona wykazywać, że owo przekroczenie rozsądnego terminu naruszyło jej prawo do obrony, co stanowi samo w sobie odrębny powód stwierdzenia nieważności. Kryterium naruszenia prawa do obrony różni się bowiem od prawa do rozpatrzenia przez sąd sprawy karnej w rozsądnym terminie.
- 96 W każdym razie skarżąca podnosi, że przekroczenie rozsądnego terminu i wynikające stąd osłabienie mocy dowodów uniemożliwia jej obronę, pozbawiając ją w szczególności możliwości uzasadnienia argumentów przedstawionych w skardze. Ponadto skarżąca twierdzi, że nie może się już zwrócić do swoich dawnych pracowników, którzy byli zatrudnieni w danym sektorze i w danej spółce zależnej. Dlatego też skarżąca jest zdania, że „jej obrona jest faktycznie utrudniona”.

97 Skarżąca uważa, że zawiniona beczynność Komisji w ciągu pięciu i pół roku po wydaniu ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II powinna zostać szczególnie ukarana. Skarżąca precyzuje w tym względzie, że nie starała się systematycznie utrzymywać faktów i dokumentów, które mogłyby posłużyć jej w obronie, ponieważ miała prawo sądzić, iż Komisja zrezygnowała z ponownego otwarcia postępowania. Dodatkowo istniejący u skarżącej system archiwizacji zmuszał ją, z wyjątkiem szczególnych przypadków, do systematycznego niszczenia archiwów po upływie dziesięciu, a nawet pięciu lat.

98 Wreszcie pogląd, że na skarżącej spoczywa ciężar dowodu tego, iż nie dochowano rozsądnego terminu, jest sprzeczny z orzecnictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z którym to władze krajowe powinny w przypadku długiej beczynności wyjaśnić jej przyczyny, przy czym jedynie nadzwyczajne okoliczności mogą ją usprawiedliwiać. Skarżąca twierdzi również, że w odróżnieniu od Komisji nie można jej zarzucić działań zmierzających do opóźnienia postępowania od 1989 r. Zwraca ona uwagę, że Komisja okazała się niezdolna do respektowania swoich wewnętrznych przepisów dotyczących uwierzytelniania i do przestrzegania zasady pewności prawa, co opóźniło o wiele lat zbadanie pierwotnej decyzji co do istoty.

99 Komisja kwestionuje argumenty skarżącej.

— Ocena Sądu

100 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że przestrzeganie zasady rozsądnego terminu jest wymagane w dziedzinie konkurencji zarówno w toku postępowań administracyjnych prowadzonych na podstawie rozporządzenia nr 17, mogących zakończyć się wymierzeniem przewidzianych w nim kar, jak i w toku postępowania sądowego przed sądem wspólnotowym (ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 179).

- 101 W pierwszej kolejności na poparcie swojego zarzutu dotyczącego nierozsądnie długiego czasu trwania postępowania administracyjnego skarżąca powołuje się przede wszystkim na okoliczność, że po stwierdzeniu nieważności decyzji 91/298 przez ww. w pkt 16 wyrok w sprawie Solvay II Komisja zwlekała bez żadnego powodu przez pięć i pół roku z wydaniem nowej decyzji, mimo że odwołanie nie ma skutku zawieszającego.
- 102 Tymczasem, jak zostało stwierdzone w ramach analizy pierwszej części zarzutu pierwszego, bieg terminu przedawnienia był zawieszony zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 2988/74 przez cały czas trwania postępowania przed Trybunałem w następstwie wniesienia odwołania od ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II. Wobec tego nie można zarzucać Komisji naruszenia zasady rozsądnego terminu tylko z tego powodu, że przed wydaniem zaskarżonej decyzji czekała, aż Trybunał wyda orzeczenie w sprawie tego odwołania.
- 103 W drugiej kolejności skarżąca podnosi w sposób bardziej ogólny, że postępowanie administracyjne rozpatrywane jako całość, to znaczy od wysłania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów do wydania zaskarżonej decyzji, przekroczyło rozsądny termin.
- 104 Argument ten należy oddalić.
- 105 Badając zarzut oparty na naruszeniu zasady rozsądnego terminu, należy bowiem dokonać rozróżnienia między postępowaniem administracyjnym a postępowaniem sądowym. Tak więc przy określaniu czasu trwania postępowania przed Komisją nie można brać pod uwagę okresu, w którym sąd wspólnotowy badał zgodność z prawem decyzji 91/298 oraz ważność ww. w pkt 16 wyroku w sprawie Solvay II (zob. podobnie ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 202–204).

- 106 W trzeciej kolejności skarżąca poddaje krytyce czas trwania postępowania administracyjnego w okresie między ogłoszeniem ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay a wydaniem zaskarżonej decyzji.
- 107 Należy przypomnieć w tym względzie, że okres ten rozpoczął się w dniu 6 kwietnia 2000 r., czyli w dniu ogłoszenia ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay, a zakończył się w dniu 13 grudnia 2000 r., wraz z wydaniem zaskarżonej decyzji. Ten etap postępowania administracyjnego trwał więc osiem miesięcy i siedem dni.
- 108 W tym czasie Komisja dokonała w decyzji 91/298 jedynie formalnych zmian, w szczególności poprzez dodanie nowego fragmentu poświęconego „postępowaniom przed Sądem Pierwszej Instancji i Trybunałem Sprawiedliwości”, dotyczącego oceny przestrzegania terminów przedawnienia. Ponadto wydanie zaskarżonej decyzji nie zostało poprzedzone jakimikolwiek dodatkowymi czynnościami dochodzeniowymi, bowiem Komisja oparła się na wynikach dochodzenia prowadzonego dziesięć lat wcześniej. Trzeba jednak przyznać, że nawet w tych okolicznościach pewne kontrole i uzgodnienia w ramach samej instytucji mogły okazać się niezbędne, aby móc dojść do takiego rezultatu.
- 109 Z tej perspektywy nie można uważać, że okres ośmiu miesięcy i siedmiu dni, który upłynął między ogłoszeniem ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay a wydaniem zaskarżonej decyzji, nie był rozsądnym terminem.
- 110 W czwartej kolejności, jeżeli chodzi o czas trwania postępowania administracyjnego między wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów a wydaniem decyzji 91/298, należy zaznaczyć, że skarżąca nie wskazywała, że ów czas jako taki zasługiwał na krytykę. Skarżąca ograniczyła się bowiem do stwierdzenia, że rozsądny charakter terminu winien być oceniany od dnia 13 marca 1990 r., czyli od daty wysłania do niej pisma w sprawie przedstawienia zarzutów. Nie kierowała jednak krytycznych uwag w odniesieniu do okresu jedenastu i pół miesiąca, który upłynął między wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów a wydaniem decyzji 91/298 w dniu 1 marca 1991 r.

- 111 Z powyższego wynika, że skarżąca nie wskazała żadnych okoliczności pozwalających uznać, że czas trwania całego postępowania administracyjnego był w niniejszej sprawie zbyt długi.
- 112 Nawet jeśli powinno się uwzględnić etap postępowania administracyjnego poprzedzający pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 21 września 2006 r. w sprawie C-105/04 P *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied* przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8725, pkt 51), należy uznać, że całe postępowanie administracyjne nie jest zbyt długie, biorąc pod uwagę w szczególności kontrole dokonane od kwietnia 1989 r., żądania udzielenia informacji wystosowane później oraz otwarcie postępowania z urzędu w dniu 19 lutego 1990 r. W tych okolicznościach za nierozsądny nie może zostać uznany ani okres około jedenastu miesięcy od momentu przeprowadzenia przez Komisję kontroli w kwietniu 1989 r. do dnia wysłania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, ani czas trwania całego postępowania administracyjnego.
- 113 Należy dodać, że w każdym razie naruszenie zasady rozsądnego terminu uzasadnia stwierdzenie nieważności decyzji wydanej po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego z zakresu konkurencji jedynie wówczas, gdy pociąga ono za sobą również naruszenie prawa do obrony danego przedsiębiorstwa. Jeśli bowiem nie zostało wykazane, że nadmierny wpływ czasu wpłynął na zdolność zainteresowanych przedsiębiorstw do skutecznej obrony, naruszenie zasady rozsądnego terminu nie będzie miało wpływu na ważność postępowania administracyjnego (zob. podobnie ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 122).
- 114 Skarżąca stwierdza w tym względzie, że jej obrona przed oskarżeniami dotyczącymi domniemywanych zdarzeń sprzed lat jest utrudniona, ponieważ nie może ona już zwrócić się do swoich pracowników zatrudnionych wówczas w danym sektorze i danej spółce zależnej.
- 115 Tymczasem Komisja nie prowadziła czynności dochodzeniowych w okresie od ogłoszenia ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay do wydania zaskarżonej decyzji.

116 Poza tym z zaskarżonej decyzji wynika, iż ma ona takie samo uzasadnienie co decyzja 91/298, że treść obu tych decyzji jest niemal identyczna i że Komisja nie wzięła pod uwagę żadnych nowych okoliczności, które mogłyby wymagać skorzystania z prawa do obrony.

117 W tej sytuacji nie doszło do naruszenia prawa skarżącej do obrony.

118 W piątej kolejności, odnosząc się do postępowania sądowego, należy stwierdzić, że skarżąca nie krytykuje bezpośrednio w skardze czasu trwania postępowania dotyczącego decyzji 91/298, prowadzonego przed Sądem, a później przed Trybunałem.

119 W każdym razie należy przypomnieć, że ogólna zasada prawa wspólnotowego wywodząca się z art. 6 ust. 1 EKPC, zgodnie z którą każdy ma prawo do rzetelnego procesu sądowego, a w szczególności prawo do procesu w rozsądnym terminie, ma zastosowanie w ramach środka zaskarżenia skierowanego przeciw decyzji Komisji nakładającej na przedsiębiorstwo grzywnę za naruszenie prawa konkurencji. Rozsądny charakter terminu powinien być oceniany na podstawie okoliczności właściwych dla każdej sprawy, a w szczególności znaczenia sporu dla zainteresowanego, złożoności sprawy oraz zachowania strony skarżącej i właściwych władz. Wykaz tych kryteriów nie jest wyczerpujący i ocena kwestii rozsądnego charakteru terminu nie wymaga systematycznej analizy okoliczności sprawy pod kątem każdego z nich, jeżeli czas trwania postępowania wydaje się uzasadniony w świetle jednego z tych kryteriów. Tak więc złożoność sprawy może zostać uwzględniona, by usprawiedliwić zbyt długi *prima facie* termin (zob. wyrok Trybunału z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach połączonych C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 115–117 i przytoczone tam orzecznictwo).

120 Poza tym w wyroku z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, Trybunał stwierdził, że Sąd nie przestrzegał wymogów wynikających z poszanowania rozsądnego terminu, a następnie — ze względów ekonomii procesowej i celem natychmiastowego i skutecznego zaradzenia takiemu uchybieniu proceduralnemu — orzekł, że zarzut dotyczący zbyt długiego czasu trwania postępowania uzasadniał uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim wyrok ustalał wysokość grzywny nałożonej na skarżącą na 3 mln ECU. Wobec braku wskazówek pozwalających stwierdzić, że czas trwania postępowania miał wpływ na

wynik sporu, Trybunał orzekł, że zarzut ten nie mógł skutkować uchYLENIEM zaskarżonego wyroku w całości, lecz że kwota 50 000 ECU stanowiła odpowiednie zadośćuczynienie za zbyt długi czas trwania postępowania, w związku z czym obniżył wysokość grzywny nałożonej na dane przedsiębiorstwo.

- 121 Zatem w sytuacji, gdy brakuje danych wskazujących, że czas trwania postępowania miał wpływ na wynik sporu, ewentualne przekroczenie w niniejszej sprawie rozsądnego terminu przez sąd wspólnotowy — nawet przy założeniu, że zostało wykazane — nie ma żadnego wpływu na zgodność z prawem zaskarżonej decyzji.
- 122 Należy dodać, że skarżąca w sposób wyraźny zrezygnowała w skardze z możliwości obniżenia grzywny w drodze rekompensaty za domniemywane naruszenie prawa do rozpatrzenia jej sprawy w rozsądnym terminie. Nie złożyła również wniosku o odszkodowanie.
- 123 Dlatego też należy oddalić drugą część zarzutu pierwszego i w konsekwencji oddalić zarzut pierwszy w całości.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na naruszeniu istotnych wymogów proceduralnych

- 124 Zarzut drugi dzieli się zasadniczo na siedem części, które dotyczą: po pierwsze naruszenia zasady kolegialności, po drugie naruszenia zasady pewności prawa, po trzecie naruszenia prawa skarżącej do ponownego bycia wysłuchaną, po czwarte niezasięgnięcia nowej opinii komitetu doradczego, po piąte nieprawidłowego składu komitetu doradczego, po szóste naruszenia prawa dostępu do akt, a po siódme naruszenia zasad bezstronności, dobrej administracji i proporcjonalności.

125 Sąd uważa, że szóstą część zarzutu drugiego należy zbadać w ramach zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu prawa dostępu do akt i po zbadaniu zasadności zarzutu dotyczącego meritum sprawy.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady kolegialności

— Argumenty stron

126 Skarżąca zwraca uwagę, że z pisma przewodniego z dnia 10 stycznia 2001 r., podpisanego przez członka Komisji odpowiedzialnego za sprawy konkurencji, wynika, że zaskarżona decyzja została wydana przez kolegium komisarzy w dniu 13 grudnia 2000 r.

127 Tymczasem z oświadczeń rzecznik Komisji, które zostały przytoczone w komunikacie prasowym jednej z agencji prasowych z dnia 12 grudnia 2000 r., wynika, że decyzja o ponownym wydaniu decyzji 91/298 została już podjęta najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień, w którym komisarze zebrali się na obradach.

128 Zdaniem skarżącej, ponieważ nic nie wskazuje na to, by kolegium komisarzy obradowało przed dniem 12 grudnia 2000 r., należy stąd wnioskować, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem zasady kolegialności.

129 Poza tym — przy założeniu, że zaskarżona decyzja rzeczywiście została wydana przez kolegium komisarzy — z komunikatu prasowego agencji prasowej z dnia 12 grudnia 2000 r. wynika, że Komisja najwyraźniej postanowiła wydać nową decyzję o treści identycznej z treścią decyzji 91/298 z tego powodu, że skarżąca nigdy nie kwestionowała jej co do meritum. Tymczasem skarżąca utrzymuje, że poddała krytyce dokonaną przez Komisję ocenę prawną i ocenę stanu faktycznego, jak również

grzywnę, co do zasady i co do wysokości. W związku z tym należy uznać, że kolegium komisarzy nie zostało należycie poinformowane o stanowisku skarżącej, gdy decydowało o wydaniu zaskarżonej decyzji.

¹³⁰ Skarżąca wnosi również do Sądu o nakazanie Komisji przedstawienia wszystkich dokumentów wewnętrznych związanych z wydaniem zaskarżonej decyzji, a w szczególności protokołów z wszystkich posiedzeń kolegium komisarzy, podczas których omawiano projekt decyzji, jak również dokumentów przedłożonych kolegium.

¹³¹ Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

¹³² Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada kolegialności opiera się na równości członków Komisji w zakresie udziału w podejmowaniu decyzji i oznacza w szczególności, że decyzje są podejmowane wspólnie obrady i że wszyscy członkowie kolegium ponoszą na płaszczyźnie politycznej zbiorową odpowiedzialność za wszystkie wydane decyzje (wyroki Trybunału: z dnia 29 września 1998 r. w sprawie C-191/95 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. s. I-5449, pkt 39; z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawie C-1/00 Komisja przeciwko Francji, Rec. s. I-9989, pkt 79).

¹³³ Poszanowaniem zasady kolegialności, a zwłaszcza wymogiem, by decyzje były podejmowane wspólnie, są bezwzględnie zainteresowane podmioty prawa, których dotyczą skutki prawne tych decyzji, w tym znaczeniu, że muszą one mieć pewność, iż owe decyzje zostały rzeczywiście przyjęte przez kolegium i odpowiadają w pełni jego woli. Dotyczy to w szczególności aktów nazwanych wyraźnie decyzjami, które Komisja ma wydać w stosunku do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, by zapewnić

przestrzeganie reguł konkurencji, i których celem jest stwierdzenie naruszenia tych reguł, wydanie nakazów tym przedsiębiorstwom i nałożenie na nie kar pieniężnych (ww. w pkt 65 wyrok w sprawie Komisja przeciwko BASF i in., pkt 64, 65).

134 W niniejszej sprawie skarżąca powołuje się na okoliczność, że zgodnie z komunikatem prasowym jednej z agencji prasowych z dnia 12 grudnia 2000 r. rzecznik Komisji ogłosiła, że w dniu 13 grudnia 2000 r. Komisja ponownie wyda taką samą decyzję.

135 Tymczasem zakładając, że rzecznik Komisji wypowiedziała zdania, do których odnosi się skarżąca, sam fakt, iż komunikat prasowy prywatnej spółki wspomina o oświadczeniu pozbawionym oficjalnego charakteru, nie wystarczy, by uznać, że Komisja naruszyła zasadę kolegialności. Kolegium komisarzy nie było przecież w żaden sposób związane tym oświadczeniem i w czasie posiedzenia w dniu 13 grudnia 2000 r. mogło więc też postanowić po przeprowadzeniu wspólnych obrad, że nie wyda zaskarżonej decyzji.

136 Należy dodać, że oficjalny komunikat prasowy Komisji został opublikowany w dniu 13 grudnia 2000 r.

137 Ponadto nawet przy założeniu, że rzecznik Komisji oświadczyła, iż skarżąca nigdy nie zakwestionowała decyzji 91/298 co do meritum, argument ten nie może być skuteczny. Z motywu 70 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że Komisja wydała nową decyzję, której treść jest prawie identyczna z treścią decyzji 91/298, z tej przyczyny, że jej nieważność została stwierdzona z powodu uchybień proceduralnych. Dlatego też okoliczność, że skarżąca kwestionowała decyzję 91/298 co do meritum, nie ma znaczenia.

138 Z powyższego wynika, że nakazanie Komisji, w ramach środków organizacji postępowania, przedstawienia wszystkich dokumentów wewnętrznych związanych z wydaniem zaskarżonej decyzji jest niepotrzebne.

139 Należy zatem oddalić pierwszą część zarzutu drugiego.

W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady pewności prawa

— Argumenty stron

140 Skarżąca daje do zrozumienia, że formalności związane z uwierzytelnianiem określone w regulaminie wewnętrznym Komisji (Dz.U. 1999, L 252, s. 41), który obowiązywał w chwili wydania zaskarżonej decyzji, są niezgodne z wymogami wynikającymi z ww. w pkt 65 wyroku w sprawie Komisja przeciwko BASF i in., pkt 73–76 i z ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay, pkt 44–49.

141 Artykuł 16 akapit pierwszy obowiązującego wówczas regulaminu wewnętrznego Komisji nie przewidywał bowiem zdaniem skarżącej żadnych formalności związanych z uwierzytelnieniem zaskarżonej decyzji, która — choć wymienia nazwisko członka Komisji odpowiedzialnego za sprawy konkurencji — nie jest podpisana. W szczególności nie istniał wymóg, by przyjęte akty były dołączane do streszczenia z posiedzenia z chwilą jego sporządzenia, tak że „uwierzytelnienie któregośkolwiek z tych streszczeń nie ma bezpośredniego związku z przyjętym aktem”. W tym względzie art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego Komisji różni się od art. 15 decyzji Rady z dnia 5 czerwca 2000 r. w sprawie przyjęcia jej regulaminu wewnętrznego (Dz.U. L 149, s. 21).

142 Dlatego też, według skarżącej, regulamin wewnętrzny Komisji nie uwzględnia fundamentalnego charakteru formalności związanych z uwierzytelnianiem i kłóci się z zasadą pewności prawa. W konsekwencji zaskarżona decyzja nie została w sposób ważny uwierzytelniona.

143 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

144 Tytułem wstępu Sąd stwierdza, że argumentację skarżącej należy rozumieć w ten sposób, iż powołuje się ona na niezgodność z prawem przepisu regulaminu wewnętrznego Komisji obowiązującego w czasie wydania zaskarżonej decyzji.

145 Tak postawiony zarzut niezgodności z prawem należy uznać za dopuszczalny.

146 Otóż zgodnie z orzecznictwem zakres stosowania art. 241 WE powinien też obejmować przepisy regulaminu wewnętrznego danej instytucji, które — mimo że nie stanowią podstawy prawnej zaskarżonej decyzji i nie wywołują skutków analogicznych do skutków rozporządzenia w rozumieniu tego przepisu traktatu — określają istotne dla wydania tej decyzji wymogi proceduralne i w konsekwencji gwarantują pewność prawa osobom będącym adresatami tej decyzji. Ważne jest bowiem, by każdy adresat decyzji mógł incydentalnie zakwestionować zgodność z prawem aktu warunkującego formalną ważność tej decyzji, bez względu na okoliczność, iż dany akt nie stanowi jej podstawy prawnej, jeżeli ów adresat nie był w stanie wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie nieważności tego aktu przed doręczeniem spornej decyzji. Dlatego też zarzut niezgodności z prawem może dotyczyć przepisów regulaminu wewnętrznego Komisji w zakresie, w jakim zapewniają one ochronę jednostek (ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 286, 287).

- 147 Poza tym należy przypomnieć, że zarzut niezgodności z prawem nie powinien wykraczać poza to, co jest niezbędne do rozstrzygnięcia sporu.
- 148 Celem art. 241 WE nie jest bowiem umożliwienie stronie zakwestionowania stosowania jakiegokolwiek aktu o charakterze ogólnym przy okazji jakiegokolwiek skargi. Akt ogólny, którego niezgodność z prawem jest podnoszona, powinien mieć zastosowanie bezpośrednio lub pośrednio do przypadku, którego dotyczy skarga, powinien też istnieć bezpośredni związek prawny między zaskarżoną decyzją indywidualną i danym aktem o charakterze ogólnym (zob. ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 288, 289 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 149 W tym względzie należy przypomnieć, że zaskarżona decyzja została uwierzytelniona na podstawie przepisów art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego. Istnieje więc bezpośredni związek prawny między ową decyzją a tymże artykułem regulaminu wewnętrznego, którego niezgodność z prawem podnosi skarżący. Zatem art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego obowiązującego w czasie wydania zaskarżonej decyzji może być przedmiotem zarzutu niezgodności z prawem.
- 150 Należy więc sprawdzić, czy formalności związane z uwierzytelnianiem ustanowione w regulaminie wewnętrznym Komisji spełniają, czy też nie wymogi zasady pewności prawa.
- 151 W niniejszej sprawie punktem odniesienia jest art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego Komisji w wersji obowiązującej w czasie wydania zaskarżonej decyzji, który stanowi, co następuje:

„Akty przyjęte przez Komisję na posiedzeniu dołącza się nierozdzielnie, w języku autentycznym lub językach autentycznych, do streszczenia przygotowanego na koniec

posiedzenia, na którym owe akty zostały przyjęte. Akty te są uwierzytelniane podpisami przewodniczącego i sekretarza generalnego złożonymi na ostatniej stronie streszczenia z posiedzenia” [tłumaczenie nieoficjalne].

152 W ww. w pkt 25 wyroku w sprawie PVC II Sąd zbadał zgodność z prawem art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego Komisji z dnia 17 lutego 1993 r. (Dz.U. L 230, s. 15), który miał następujące brzmienie:

„Akty przyjęte przez Komisję na posiedzeniu [...] załącza się w języku autentycznym lub językach autentycznych do protokołu posiedzenia, na którym owe akty zostały przyjęte lub na którym odnotowano fakt ich przyjęcia. Akty te są uwierzytelniane podpisami przewodniczącego i sekretarza generalnego złożonymi na pierwszej stronie tego protokołu” [tłumaczenie nieoficjalne].

153 W wyroku tym Sąd orzekł, że ustalona przez ten przepis procedura stanowiła sama w sobie wystarczającą gwarancję kontroli pełnej zgodności, w przypadku jej zakwestionowania, doręczonych lub opublikowanych tekstów z tekstem przyjętym przez kolegium, a w ten sposób również z wolą ich autora. Jeśli bowiem tekst ten był dołączony do protokołu, a jego pierwsza strona była podpisana przez przewodniczącego i sekretarza generalnego, istniał związek między tym protokołem i dokumentami, które obejmował, dający pewność co do dokładnej treści i kształtu decyzji kolegium. Należy domniemywać w tym względzie, że organ działał zgodnie z obowiązującym prawem, dopóki niezgodność jego działania z normami nie została stwierdzona przez sąd wspólnotowy. Tym samym należy uznać, że uwierzytelnienie dokonane w sposób przewidziany w art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego jest zgodne z prawem (ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 302–304).

154 Tymczasem należy stwierdzić, że art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego Komisji w wersji obowiązującej w czasie wydania zaskarżonej decyzji przewiduje procedurę uwierzytelnienia bardziej rygorystyczną niż procedura analizowana w ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II.

- 155 Otóż dokonane zmiany skutkują następującymi różnicami pomiędzy dwiema wersjami tekstu: akty przyjęte przez Komisję na posiedzeniu już nie tylko „załącza się” do protokołu, ale „dołącza się nierozdzielnie”; słowo „protokół” zostało zastąpione określeniem „streszczenie z posiedzenia”; owo streszczenie jest przygotowywane „na koniec posiedzenia”; wreszcie podpisów nie umieszcza się już na „pierwszej stronie protokołu”, lecz „na ostatniej stronie streszczenia z posiedzenia”.
- 156 Wszystkie te zmiany rozpatrywane łącznie wzmacniają gwarancje proceduralne istniejące w celu zapewnienia przestrzegania zasady pewności prawa.
- 157 Dlatego też art. 16 akapit pierwszy regulaminu wewnętrznego Komisji obowiązującego w czasie wydania zaskarżonej decyzji nie jest niezgodny z prawem.
- 158 W tej sytuacji należy oddalić drugą część zarzutu drugiego.

W przedmiocie trzeciej części zarzutu, opartej na naruszeniu prawa skarżącej do ponownego bycia wysłuchaną

— Argumenty stron

- 159 Skarżąca przyznaje, że w pkt 246–252 ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II uznano, że jeśli stwierdzono nieważność decyzji Komisji z powodu uchybień proceduralnych, ponowne przesłuchanie zainteresowanych przedsiębiorstw przed wydaniem nowej decyzji jest wymagane jedynie w zakresie, w jakim nowa decyzja zawiera nowe zarzuty.

160 Jednak według skarżącej owo rozwiązanie nie powinno znaleźć zastosowania w okolicznościach niniejszej sprawy. Po pierwsze, postępowanie administracyjne było dotknięte licznymi uchybieniami spowodowanymi naruszeniem prawa dostępu do akt. Po drugie, zaskarżona decyzja powieli analizę dokonaną w decyzji 91/297, której nieważność stwierdzono z innych powodów niż tylko względy czysto formalne i która nie została wydana ponownie.

161 Zatem stwierdzenie nieważności decyzji 91/297 miało, zdaniem skarżącej, wpływ na ważność czynności poprzedzających wydanie zaskarżonej decyzji. W ww. w pkt 17 wyroku w sprawie Solvay I Sąd stwierdził bowiem, że całkowita odmowa ujawnienia dokumentów przez Komisję naruszała prawo dostępu skarżącej do akt. Poza tym owo uchybienie proceduralne miało wpływ zarówno na postępowanie administracyjne, które doprowadziło do wydania decyzji 91/298, jak i na postępowanie dotyczące decyzji 91/297. Dlatego też Komisja powinna była ponownie otworzyć postępowanie, udostępniając jej w pełni akta, i umożliwić jej potem przedstawienie w tym względzie wszelkich uwag na piśmie oraz uwag ustnych.

162 Poza tym wykładnia zawarta w ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II jest błędna pod względem prawnym, ponieważ ogranicza ona prawo do bycia wysłuchanym jedynie do możliwości przedstawienia przez zainteresowane przedsiębiorstwo uwag w przedmiocie postawionych mu zarzutów. Tymczasem każde zainteresowane przedsiębiorstwo ma również prawo do bycia wysłuchanym i do przedstawienia uwag w przedmiocie grzywien: co do zasady, celowości i ich wysokości. Powołując się na orzecznictwo, skarżąca twierdzi, że przedsiębiorstwom będącym potencjalnymi adresatami decyzji stwierdzającej naruszenie przez nie prawa i nakładającej na nie z tego względu grzywnę powinno się umożliwić zaprezentowanie na etapie postępowania administracyjnego wszelkich uwag odnośnie do grzywny. Zdaniem skarżącej ze względu na upływ czasu w niniejszej sprawie mogłaby ona przedstawić nowe uwagi dotyczące przedawnienia uprawnień Komisji do nałożenia na nią grzywien, przekroczenia rozsądnego terminu oraz wysokości grzywny.

163 Skarżąca uważa, że w następstwie stwierdzenia nieważności decyzji 91/297 powinna ona zostać wysłuchana w kwestii wewnętrznej spójności analizy dokonanej przez Komisję, która przedstawiła w zaskarżonej decyzji zarzucane skarżącej naruszenie jako wzmagające skutki domniemywanej ogólnej polityki antykonkurencyjnej, oraz w przedmiocie wiarygodności niektórych stwierdzeń dotyczących porozumienia z ICI, zawartych w zaskarżonej decyzji, a zaczerpniętych bezpośrednio z decyzji 91/297.

164 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

165 Jeżeli po stwierdzeniu nieważności decyzji Komisji wymierzającej karę przedsiębiorstwom, które naruszyły art. 81 ust. 1 WE, z powodu uchybienia proceduralnego dotyczącego wyłącznie sposobu ostatecznego wydania tej decyzji przez kolegium komisarzy Komisja wydaje nową decyzję, której treść jest zasadniczo identyczna i która opiera się na tych samych zarzutach, Komisja nie ma obowiązku przeprowadzenia ponownego przesłuchania zainteresowanych przedsiębiorstw (zob. podobnie ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 83–111).

166 Jeśli chodzi o kwestie prawne mogące pojawić się przy stosowaniu art. 233 WE, takie jak kwestie dotyczące upływu czasu, możliwości podjęcia ścigania na nowo, dostępu do akt, który jest związany z ponownym podjęciem postępowania, udziału funkcjonariusza ds. przesłuchań i komitetu doradczego, jak również ewentualnych następstw stosowania art. 20 rozporządzenia nr 17, kwestie te również nie wymagają przeprowadzenia ponownego przesłuchania, jeżeli nie zmieniają treści zarzutów, podlegają one w stosownym przypadku jedynie późniejszej kontroli sądowej (zob. podobnie ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 93).

167 W niniejszej sprawie Komisja powtórzyła niemal w całości treść decyzji 91/298. Uzupełniła zaskarżoną decyzję jedynie o fragment poświęcony postępowaniu przed Sądem i przed Trybunałem.

168 Prawdą jest, że w części zaskarżonej decyzji poświęconej okolicznościom faktycznym Komisja dodała również uwagi zaczerpnięte z decyzji 91/297, której nieważność stwierdzono następnie w ww. w pkt 17 wyroku w sprawie Solvay I.

169 Jednakże, po pierwsze, decyzja 91/298, pierwotna w stosunku do zaskarżonej decyzji, wyraźnie odwoływała się do decyzji 91/297 w zakresie informacji o produkcie i o rynku sody (zob. pkt I B motywów decyzji 91/298). W replicie skarżąca przyznaje zresztą, że fragmenty decyzji 91/297, powtórzone w zaskarżonej decyzji, stanowiły „integralną część” decyzji 91/298.

170 Po drugie, owe informacje dotyczące wyłącznie okoliczności faktycznych nie mają znaczenia dla naruszenia zarzucanego skarżącej w niniejszej sprawie. W rozpatrywanym przypadku przypisywane skarżącej zachowanie dotyczy bowiem porozumienia zawartego pomiędzy skarżącą a CFK, a nie antykonkurencyjnych praktyk uzgadnianych między skarżącą i ICI.

171 Z tych względów należy stwierdzić, że zaskarżona decyzja i decyzja 91/298 mają zasadniczo identyczną treść i opierają się na tym samym uzasadnieniu.

172 Co za tym idzie, zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 165 i 166 powyżej Komisja nie miała obowiązku ponownego przesłuchania skarżącej przed wydaniem zaskarżonej decyzji.

173 Ponadto jeżeli chodzi o argument dotyczący naruszenia prawa dostępu do akt, stanowi on przedmiot odrębnego zarzutu, w związku z czym zostanie zbadany w innym miejscu.

174 Z powyższego wynika, że trzecia część zarzutu drugiego winna zostać oddalona.

W przedmiocie czwartej części zarzutu, opartej na niezasięgnięciu nowej opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej

— Argumenty stron

¹⁷⁵ Skarżąca kwestionuje ocenę zawartą w pkt 254–257 ww. w pkt 25 wyroku Sądu w sprawie PVC II, zgodnie z którą zasięgnięcie nowej opinii komitetu doradczego nie było w tej sprawie wymagane. Skarżąca uważa, że — wbrew temu, co orzekł w tym wyroku Sąd — obowiązek zasięgnięcia opinii komitetu doradczego nie wynika z art. 1 rozporządzenia Komisji nr 99/63/EWG z dnia 25 lipca 1963 r. w sprawie przesłuchań przewidzianych w art. 19 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady nr 17 (Dz.U. 127, s. 2268), które ogranicza się do uregulowania kolejności czynności w postępowaniu, ale z art. 10 rozporządzenia nr 17 w wersji obowiązującej w czasie zaistnienia okoliczności faktycznych. Poza tym nawet jeśli zasięgnięcie opinii komitetu doradczego stanowi istotną gwarancję proceduralną, ma ono inny cel niż zwykłe przesłuchanie przedsiębiorstwa, którego dotyczy projekt decyzji, o czym świadczy okoliczność, że zrezygnowanie przez przedsiębiorstwo z przesłuchania nie zwalnia Komisji z obowiązku zasięgnięcia opinii komitetu doradczego.

¹⁷⁶ W konsekwencji Komisja powinna była uzyskać w niniejszej sprawie opinię komitetu doradczego co do jej projektu wydania zaskarżonej decyzji po ogłoszeniu ww. w pkt 19 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Solvay, a w szczególności opinię w kwestii przestrzegania zasady rozsądnego terminu.

¹⁷⁷ Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

¹⁷⁸ Zgodnie z art. 10 rozporządzenia nr 17 w wersji obowiązującej w okresie zaistnienia okoliczności faktycznych:

„3. Przed podjęciem każdej decyzji zamykającej postępowanie, o którym mowa w ust. 1, oraz przed podjęciem każdej decyzji o odnowieniu, zmianie lub cofnięciu decyzji wydanej zgodnie z art. [81] ust. 3 [WE] należy zasięgnąć opinii komitetu doradczego ds. porozumień ograniczających konkurencję i pozycji dominującej.

[...]

5. Zasięgnięcie opinii następuje na wspólnym posiedzeniu, które zwołuje Komisja; posiedzenie to odbywa się najwcześniej czternaście dni po wysłaniu zawiadomienia o zwołaniu. Do zawiadomienia załącza się przedstawienie stanu faktycznego wraz z najważniejszymi dokumentami, a także tymczasowy projekt decyzji dla każdego badanego przypadku”.

¹⁷⁹ Ponadto art. 1 rozporządzenia nr 99/63 stanowi:

„Przed zasięgnięciem opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej Komisja przeprowadza przesłuchanie na podstawie art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 17” [tłumaczenie nieoficjalne].

180 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z art. 1 rozporządzenia nr 99/63 wynika, że przesłuchanie zainteresowanych przedsiębiorstw i zasięgnięcie opinii komitetu jest konieczne w tych samych okolicznościach (wyrok Trybunału z dnia 21 września 1989 r. w sprawach połączonych 46/87 i 227/88 Hoechst przeciwko Komisji, Rec. s. 2859, pkt 54; ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 115).

181 Rozporządzenie nr 99/63 zostało zastąpione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 2842/98 z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie przesłuchania stron w określonych procedurach na podstawie art. [81 WE] i art. [82 WE] (Dz.U. L 354, s. 18), obowiązującym w czasie wydania zaskarżonej decyzji, którego art. 2 ust. 1 ma brzmienie podobne do brzmienia art. 1 rozporządzenia nr 99/63.

182 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że zgodnie z zaskarżoną decyzją przed wydaniem decyzji 91/298 zasięgnięto opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej. Skarżąca nie kwestionuje ani faktu, ani prawidłowości zasięgnięcia tej opinii.

183 Dlatego też skoro zaskarżona decyzja nie zawiera zasadniczych zmian w porównaniu z decyzją 91/298, Komisja, która nie miała obowiązku ponownego wysłuchania skarżącej przed wydaniem zaskarżonej decyzji, nie była też zobowiązana do zasięgnięcia nowej opinii komitetu doradczego (zob. podobnie ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 118).

184 W konsekwencji czwarta część zarzutu drugiego powinna zostać oddalona.

W przedmiocie piątej części zarzutu, opartej na nieprawidłowym składzie komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej

— Argumenty stron

¹⁸⁵ Skarżąca zwraca uwagę, że po zasięgnięciu opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej, co miało miejsce przed wydaniem decyzji 91/298 i zaskarżonej decyzji, w dniu 1 stycznia 1995 r. do Wspólnoty przystąpiły trzy państwa. Ponieważ w skład wspomnianego komitetu doradczego wchodzi jeden przedstawiciel każdego państwa członkowskiego, ów komitet doradczy nie miał już prawidłowego składu w momencie, gdy Komisja sporządziła projekt poprzedzający wydanie zaskarżonej decyzji. Dlatego też Komisja powinna była ponownie zasięgnąć opinii komitetu doradczego w składzie zgodnym z prawem.

¹⁸⁶ Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

¹⁸⁷ Zgodnie z art. 10 ust. 4 rozporządzenia nr 17 w wersji obowiązującej w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych:

„Komitet doradczy złożony jest z urzędników właściwych w sprawach praktyk ograniczających konkurencję. Każde państwo członkowskie wskazuje jako swojego przedstawiciela urzędnika, który w przypadku przeszkody może być zastąpiony przez innego urzędnika”.

188 Zgodnie z orzecnictwem zmiany w składzie danej instytucji nie mają wpływu na ciągłość działania samej instytucji, a jej akty ostateczne lub przygotowawcze co do zasady nadal wywołują wszystkie zamierzone przez nie skutki (wyrok Trybunału z dnia 13 listopada 1990 r. w sprawie C-331/88 Fedesa i in., Rec. s. I-4023, pkt 36).

189 Poza tym nie istnieje żadna ogólna zasada prawa wspólnotowego, która nakazywałaby ciągłość w składzie organów administracyjnych, przed którymi toczy się postępowanie mogące doprowadzić do nałożenia grzywny (ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 322, 323).

190 Wynika stąd, że Komisja nie była zobowiązana do zasięgnięcia nowej opinii komitetu doradczego po przystąpieniu do Wspólnoty trzech nowych państw.

191 Dlatego też piąta część zarzutu drugiego winna zostać oddalona.

W przedmiocie siódmej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasad bezstronności, dobrej administracji i proporcjonalności

— Argumenty stron

192 Skarżąca podnosi, że zaskarżona decyzja powtarza praktycznie słowo po słowie decyzję sprzed dziesięciu lat i nie uwzględnia zupełnie upływu czasu i skutków stwierdzenia nieważności decyzji 91/297. Poza tym skarżąca utrzymuje, że Komisja powinna była zapewnić jej pełen dostęp do akt.

¹⁹³ Co więcej, zaskarżona decyzja nie jest zdaniem skarżącej proporcjonalna, gdyż jej skutkiem jest ponowne otwarcie postępowania długo po zaistnieniu okoliczności faktycznych, tak że w każdym razie jest ona pozbawiona wszelkiej skuteczności.

¹⁹⁴ Ponadto skarżąca twierdzi, że Komisja nie wskazała przyczyn, dla których uważała za stosowne ponownie wydać w stosunku do niej „drakońską decyzję”, podczas gdy zrezygnowała jednak z wydania nowej decyzji po stwierdzeniu nieważności decyzji 91/297. Tymczasem Komisja traktowała jako jedną całość naruszenia będące podstawą wydania decyzji 91/297, 91/298, 91/299, a redakcja tych decyzji zdradzała ten punkt widzenia. W efekcie Sąd nie jest w stanie ocenić motywów, które skłoniły Komisję do wydania nowej decyzji, której treść jest niemal identyczna z treścią decyzji 91/298.

¹⁹⁵ Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

¹⁹⁶ Skarżąca, pod pozorem rzekomego naruszenia zasad bezstronności, dobrej administracji i proporcjonalności, powtarza argumenty już powoływane, dotyczące zwłaszcza upływu czasu i prawa dostępu do akt, którymi Sąd zajmuje się w innym miejscu.

¹⁹⁷ Jedyne nowe elementy są związane z brakiem uzasadnienia, dlaczego Komisja wydała nową decyzję o treści niemal identycznej z treścią decyzji 91/298. Otóż należy stwierdzić w tym względzie, że Komisja uzasadniła, dlaczego ponownie wydała decyzję 91/298, w motywach 67–78 zaskarżonej decyzji, których to motywów decyzja 91/298 nie zawierała. Tak więc podnoszony przez skarżącą zarzut nie znajduje uzasadnienia w faktach.

198 W konsekwencji należy oddalić siódmą część zarzutu drugiego.

199 Biorąc powyższe pod uwagę, należy oddalić zarzut drugi w całości, z zastrzeżeniem że szósta część zarzutu, dotycząca naruszenia prawa dostępu do akt, zostanie zbadana w ramach zarzutu czwartego.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na braku wpływu na handel między państwami członkowskimi

Argumenty stron

200 Skarżąca podnosi, że Komisja „źle uzasadniła” zaskarżoną decyzję w zakresie, w jakim Komisja, zmierzając do wykazania wpływu na handel między państwami członkowskimi, odwołuje się w niej jedynie do domniemywanej ogólnej polityki skarżącej, ukierunkowanej na kontrolę rynku sody we Wspólnocie, i ogranicza się do stwierdzenia, że domniemywane porozumienie skarżącej z CFK stanowiło część tej ogólnej polityki.

201 Zdaniem skarżącej to odwołanie do domniemywanej ogólnej polityki nawiązuje do podejścia Komisji, która w sprawach „Węglan sodu” zawsze uważała, że zarzucane naruszenia art. 81 WE i 82 WE oddziaływały na siebie wzajemnie wzmacniająco, tworząc globalną strategię zmierzającą do podziału rynków i ograniczenia konkurencji.

202 Tymczasem, w pierwszej kolejności, Komisji nigdy nie udało się wykazać istnienia domniemywanego „kartelu europejskiego” łączącego wszystkich producentów węglanu sodu.

203 W drugiej kolejności, zakładając nawet, że zarzucane przez Komisję zachowania mają charakter nadużycia, to nie są one ze sobą powiązane i nie mają istotnego wpływu na konkurencję.

204 W trzeciej kolejności, domniemywane porozumienie, o którym mowa, dotyczyłoby nieznacznych wyrażonych w tonach ilości, skoro Komisja mówi o 11 000 ton w ciągu dwóch lat na rynku przewyższającym milion ton, czyli o około 1% rocznego zużycia na rynku niemieckim i około 4% całkowitej zdolności produkcyjnej CFK. Zresztą owo porozumienie dotyczyłoby hipotetycznie takiej ilości węgla sodu, której CFK nie była w stanie wprowadzić na rynek. Dlatego też domniemywane porozumienie nie jest w stanie znacząco oddziaływać na handel między państwami członkowskimi.

205 W replice skarżąca zwraca uwagę, że choć nie sformułowała odrębnego zarzutu co do istnienia domniemywanego porozumienia, które według Komisji skarżąca zawarła z CFK, nie znaczy to, że skarżąca przyznaje, iż takie porozumienie istniało.

206 Skarżąca podnosi również, że ceny stosowane w Niemczech były wyższe niż w pozostałej części Wspólnoty. Dlatego też gdyby CFK chciała wprowadzić te ilości towaru na rynki w innych państwach członkowskich, musiałaby się liczyć ze spadkiem dochodów, a kolejne zmniejszenie tych dochodów poprzez dalsze obniżenie cen na tych rynkach nie byłoby dla niej korzystne. W braku domniemywanego porozumienia CFK była zainteresowana umieszczeniem właśnie na niemieckim rynku ilości, których DSW nie byłaby w stanie wchłonąć.

207 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

Ocena Sądu

- 208 Artykuł 81 ust. 1 WE ma zastosowanie wyłącznie do porozumień, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem aby porozumienie między przedsiębiorstwami mogło wpływać na handel między państwami członkowskimi, musi ono umożliwiać przewidywanie z wystarczającym stopniem prawdopodobieństwa, na podstawie całokształtu obiektywnych okoliczności prawnych lub faktycznych, iż może ono wywierać bezpośredni lub pośredni, rzeczywisty lub potencjalny wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi w sposób mogący szkodzić realizacji celów jednolitego rynku między państwami (wyrok Trybunału z dnia 11 lipca 1985 r. w sprawie 42/84 Remia i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 2545, pkt 22; wyrok Sądu z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych T-217/03 i T-245/03 FNCBV i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4987, pkt 63). Tak więc wpływ na wewnątrzwspólnotową wymianę handlową zależy zasadniczo od wystąpienia szeregu czynników, które — rozpatrywane każdy z osobna — niekoniecznie muszą mieć decydujące znaczenie (wyroki Trybunału: z dnia 15 grudnia 1994 r. w sprawie C-250/92 DLG, Rec. s. I-5641, pkt 54; z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-359/01 P British Sugar przeciwko Komisji, Rec. s. I-4933, pkt 27).
- 209 Niewielkie znaczenie w tym względzie ma okoliczność, że wpływ kartelu na wymianę handlową jest niekorzystny, obojętny lub korzystny. W rzeczywistości ograniczenie konkurencji jest w stanie wpływać na handel między państwami członkowskimi, kiedy może ono zmieniać kierunki wymiany handlowej, które rozwijałyby się przy braku tego ograniczenia (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 29 października 1980 r. w sprawach połączonych od 209/78 do 215/78 i 218/78 van Landewyck i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 3125, pkt 172).
- 210 Poza tym zdolność kartelu do wywierania wpływu na handel między państwami członkowskimi, to znaczy potencjalny skutek kartelu, wystarczy, aby kartel ten był objęty zakresem stosowania art. 81 WE, a wykazywanie rzeczywistego zakłócenia wymiany handlowej nie jest potrzebne (wyrok Trybunału z dnia 21 stycznia 1999 r. w sprawach połączonych C-215/96 i C-216/96 Bagnasco i in., Rec. s. I-135, pkt 48; wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 166). Jednakże konieczne jest, by potencjalny wpływ kartelu na handel międzypaństwowy był odczuwalny lub, innymi słowy, by nie był mało znaczący (wyrok Trybunału z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie C-306/96 Javico, Rec. s. I-1983, pkt 12, 17; ww. w pkt 71 wyrok w sprawie CMA CGM i in. przeciwko Komisji, pkt 207).

- 211 Zresztą skutkiem kartelu rozciągającego się na całe terytorium danego państwa członkowskiego jest, z samej jego istoty, umacnianie podziałów rynków na poziomie krajowym, a tym samym utrudnianie wzajemnej penetracji gospodarczej, której ma służyć traktat WE (wyroki Trybunału: z dnia 17 października 1972 r. w sprawie 8/72 *Vereeniging van Cementhandelaren przeciwko Komisji*, Rec. s. 977, pkt 29; z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie C-238/05 *Asnef-Equifax i Administración del Estado*, Zb.Orz. s. I-11125, pkt 37).
- 212 W niniejszej sprawie w motywie 59 zaskarżonej decyzji Komisja przyjęła trzy okoliczności, by uznać, że rozpatrywane porozumienie wywierało wpływ na handel między państwami członkowskimi: pierwszą, że to porozumienie „stanowiło część ogólnej polityki ukierunkowanej na kontrolę rynku sody we Wspólnocie”; drugą, że owo porozumienie „miało na celu nie tylko istotne ograniczenie konkurencji we Wspólnocie, ale również utrzymanie sztywnej struktury rynku oraz jego podziału wzdłuż granic państwowych”; trzecią, że „gdyby nie zawarto tego porozumienia, wyrażone w tonach ilości odbierane przez Solvay w związku z udzieloną gwarancją prawdopodobnie zostałyby skierowane przez CFK na inne rynki we Wspólnocie”.
- 213 Najpierw należy stwierdzić, że skarżąca nie zaprzecza w swoich pismach dwóm ostatnim okolicznościom przywołanym przez Komisję.
- 214 Następnie należy zauważyć, że skarżąca nie podnosi żadnych zarzutów, aby zakwestionować istnienie porozumienia pomiędzy nią a CFK, na podstawie którego, zgodnie z art. 1 zaskarżonej decyzji, „gwarantowała [ona] CFK minimalną, roczną, wyrażoną w tonach wielkość sprzedaży sody w Niemczech [...] i kompensowała CFK wszelką niedostateczną wielkość sprzedaży, odkupując od niej wyrażoną w tonach ilość niezbędną do uzyskania sprzedaży na gwarantowanym minimalnym poziomie”.
- 215 Tymczasem porozumienie gwarantujące minimalną, roczną, wyrażoną w tonach wielkość sprzedaży na rynku krajowym, takie jak porozumienie będące przedmiotem niniejszej sprawy, już z definicji może zmienić kierunki wymiany handlowej, które rozwijałyby się przy braku porozumienia. Prowadzi ono bowiem do wycofania z rynku części produkcji węglańu sodu, która mogłaby zostać wywieziona do innych państw członkowskich.

- 216 W konsekwencji, zakładając nawet, że argument skarżącej, iż nie istniała ogólna polityka zmierzająca do kontrolowania rynku sody, jest zasadny, należy stwierdzić, że ów argument nie ma wpływu na zgodność z prawem zaskarżonej decyzji, ponieważ wniosek Komisji dotyczący istnienia wpływu na handel między państwami członkowskimi jest wystarczająco uzasadniony przez okoliczność, że rozpatrywane porozumienie mogło zmienić kierunki wymiany handlowej, które rozwijałyby się przy braku porozumienia.
- 217 Skarżąca twierdzi też, że porozumienie nie było w stanie wpływać w sposób odczuwalny na handel między państwami członkowskimi z uwagi na niewielkie wyrażone w tonach ilości, o których mowa.
- 218 Tymczasem zgodnie z motywem 43 zaskarżonej decyzji podczas gdy sprzedaż na rynku niemieckim wynosiła około 1 080 000 ton w 1986 r. i w 1987 r., wielkość gwarantowana CFK w 1987 r. została początkowo ustalona na 179 000 ton, a następnie podwyższona. Należy w tym względzie odnosić się nie do ilości faktycznie zakupionej każdego roku od CFK przez skarżącą, lecz do ilości, którą skarżąca musiałaby odkupić od CFK na podstawie porozumienia, czyli do 179 000 ton ustalonych początkowo.
- 219 Jak słusznie podkreśla Komisja w odpowiedzi na skargę, owej wielkości rzędu 179 000 ton, która stanowiła 16,57% rynku niemieckiego w 1987 r., nie można uznać za niewielką.
- 220 Z powyższego wynika, że Komisja słusznie uznała w zaskarżonej decyzji, iż omawiany kartel mógł wywierać wpływ na handel między państwami członkowskimi.

221 Dlatego też należy oddalić zarzut trzeci.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu prawa dostępu do akt

222 Zarzut czwarty dzieli się zasadniczo na dwie części; pierwsza dotyczy dokumentów przydatnych do obrony znajdujących się wśród dokumentów ujawnionych w ramach środków organizacji postępowania, a druga — niezapoznania się przez skarżącą z całymi aktami.

223 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że poszanowanie prawa do obrony stanowi podstawową zasadę prawa wspólnotowego, której należy przestrzegać w każdych okolicznościach, w szczególności w toku każdego postępowania mogącego zakończyć się nałożeniem kar, nawet jeśli jest to postępowanie administracyjne. Zasada ta wymaga, by umożliwić zainteresowanym przedsiębiorstwom i związkom przedsiębiorstw, już na etapie postępowania administracyjnego, przedstawienie w skuteczny sposób ich stanowiska w kwestii prawdziwości i znaczenia faktów, zarzutów i okoliczności ustalonych przez Komisję (wyrok Trybunału z dnia 23 maja 1978 r. w sprawie 102/77 Hoffmann-La Roche, Rec. s. 1139, pkt 11; wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-314/01 Avebe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3085, pkt 49).

224 Prawo dostępu do akt sprawy będące konsekwencją zasady poszanowania prawa do obrony oznacza, że Komisja zapewnia zainteresowanemu przedsiębiorstwu możliwość zbadania wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach dochodzenia, które mogą mieć znaczenie dla jego obrony. Dokumenty te obejmują zarówno dokumenty obciążające, jak i odciażające, z zastrzeżeniem tajemnicy handlowej innych przedsiębiorstw, dokumentów wewnętrznych Komisji oraz innych poufnych informacji (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 68; ww. w pkt 71 wyrok z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie Hoechst przeciwko Komisji, pkt 145).

225 Co się tyczy dowodów obciążających, zainteresowane przedsiębiorstwo musi wykazać, że wniosek, do jakiego doszła Komisja w decyzji, byłby inny, gdyby dokument, który nie został podany do wiadomości i na którym Komisja oparła swoje zarzuty wobec tego przedsiębiorstwa, należało wyłączyć jako obciążający je środek dowodowy. Jeśli chodzi o dowody odciążające, zainteresowane przedsiębiorstwo musi wykazać, że ich nieujawnienie mogło wpłynąć w niekorzystny dla niego sposób na przebieg postępowania i treść decyzji Komisji. Wystarczy, że przedsiębiorstwo wykaże, że mogło wykorzystać te dokumenty w obronie na swoją korzyść, czyli że jeśli miałyby możliwość powołać się na nie w postępowaniu administracyjnym, to mogłyby wskazać elementy, które nie były zgodne z wnioskami wyprowadzonymi na tym etapie przez Komisję, a w konsekwencji mogłyby w jakikolwiek sposób wpłynąć na ocenę dokonaną przez Komisję w ewentualnej decyzji — przynajmniej jeśli chodzi o wagę i czas trwania zachowania, które jest mu zarzucane — a zatem na wysokość grzywny. Istnienie możliwości, że nieujawniony dokument mógł mieć wpływ na przebieg postępowania administracyjnego i treść decyzji Komisji, może być wykazane dopiero po wstępnym zbadaniu niektórych środków dowodowych, które wskazują, że w świetle tych środków dowodowych nieujawnione dokumenty mogły mieć znaczenie, którego nie należało lekceważyć (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 73–76; ww. w pkt 71 wyrok z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie Hoechst przeciwko Komisji, pkt 146).

226 Wreszcie należy przypomnieć, że naruszenie prawa dostępu do akt sprawy może skutkować stwierdzeniem nieważności decyzji Komisji w całości lub w części tylko wtedy, gdy nieprawidłowy dostęp do akt dochodzenia w toku postępowania administracyjnego uniemożliwił zainteresowanemu przedsiębiorstwu lub zainteresowanym przedsiębiorstwom zapoznanie się z dokumentami, które mogły być przydatne do ich obrony, i naruszył w ten sposób ich prawo do obrony. Byłoby tak w przypadku, gdyby ujawnienie dokumentu stwarzało szanse, nawet ograniczone, na zmianę wyniku postępowania administracyjnego, w sytuacji gdy zainteresowane przedsiębiorstwo mogłoby wykorzystać ten dokument w toku tego postępowania (zob. podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 73–76).

227 W świetle tych rozważań należy zbadać, czy w niniejszej sprawie Komisja nie naruszyła prawa skarżącej do obrony.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu, dotyczącej dokumentów przydatnych do obrony znajdujących się wśród dokumentów ujawnionych w ramach środków organizacji postępowania

228 Jak wynika z przytoczonego powyżej orzecznictwa, jeżeli chodzi o dowody odciążające, zainteresowane przedsiębiorstwo musi wykazać, że ich nieujawnienie mogło wpłynąć w niekorzystny dla niego sposób na przebieg postępowania i treść decyzji Komisji.

229 W niniejszej sprawie skarżąca przedstawiła uwagi w dniu 15 lipca 2005 r. po zapoznaniu się z dokumentami zawartymi w aktach.

— Argumenty stron

230 Skarżąca podnosi, że dostęp do tych dokumentów w toku postępowania administracyjnego umożliwiłby jej zaprezentowanie korzystnej dla jej obrony argumentacji potwierdzającej, że nie doszło do wywarcia wpływu na handel między państwami członkowskimi.

231 Po pierwsze, skarżąca twierdzi, że dokumenty znajdujące się w aktach dochodzenia, do których nie miała dostępu w toku postępowania administracyjnego, pozwoliłyby jej wykazać, że nie ustanowiła strategii handlowej służącej kontroli rynku i że w tym samym okresie CFK dostarczała węglan sodu pozostałym konkurentom. W szczególności z wewnętrznej notatki CFK wynika, że w 1988 r. CFK dostarczyła jej 2544 tony węglanu sodu w związku z trudnościami produkcyjnymi, którym musiała stawić czoła w swych fabrykach na południu Europy. Ponadto inne, nieudostępnione skarżącej w toku postępowania administracyjnego dokumenty w aktach dochodzenia dowodzą, że wszyscy producenci węglanu sodu regularnie dokonywali dostaw pomiędzy sobą.

232 Po drugie, skarżąca utrzymuje, że niedostępnione jej w toku postępowania administracyjnego dokumenty w aktach dowodzą tego, że w latach, w których CFK wykonywała sporne dostawy, typ i rozmiar jej eksportu do innych państw Wspólnoty były podobne. W związku z tym dostawy dla skarżącej nie wpłynęły na kierunki wymiany handlowej we Wspólnocie.

233 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

234 Przede wszystkim należy przypomnieć, że wskazana przez Komisję w zaskarżonej decyzji okoliczność, iż rozpatrywane porozumienie stanowiło część ogólnej polityki ukierunkowanej na kontrolę rynku sody we Wspólnocie, nie ma wpływu na zgodność z prawem zaskarżonej decyzji (zob. pkt 216 powyżej). Dlatego też nawet jeśli wskazane przez skarżącą po zapoznaniu się z aktami dokumenty mogły posłużyć udowodnieniu, że skarżąca nie realizowała strategii handlowej pozwalającej na kontrolowanie rynku, nie mogą one prowadzić do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

235 W każdy razie skarżąca, która była pierwszym producentem węglanu sodu we Wspólnocie w okresie spornych zdarzeń, niewątpliwie dysponowała danymi pozwalającymi jej w 1990 r. powołać się na fakt, iż producenci węglanu sodu regularnie dokonywali dostaw pomiędzy sobą, i poprzeć go dowodami. W szczególności skarżąca powołuje się na szereg dokumentów potwierdzających, że sprzedaż węglanu sodu miała miejsce pomiędzy nią a jej konkurentami, o czym musiała oczywiście wiedzieć.

236 Zresztą argument, że dostawy dla skarżącej nie wpływały na kierunki wymiany handlowej we Wspólnocie, nie prowadzi do zakwestionowania wniosków Komisji dotyczących wpływu na handel między państwami członkowskimi. W rzeczywistości,

jak wskazała Komisja w motywie 58 zaskarżonej decyzji, celem porozumienia było stworzenie warunków sztucznej stabilności rynku, czego skarżąca nie kwestionuje. Skoro porozumienie zmierzało do utrzymania istniejącej struktury rynku węgla sodu, wynika stąd logicznie, że eksport towarów CFK we Wspólnocie miał pozostać niezmieniony. W konsekwencji argumentacja skarżącej, nie prowadząc do zakwestionowania tez Komisji dotyczących wpływu na handel między państwami członkowskimi, raczej je wzmacnia.

237 Zatem skarżąca nie wykazała, że ujawnienie tych dokumentów stwarzało szanse, choćby ograniczone, na zmianę wyniku postępowania administracyjnego, w sytuacji gdy mogłaby wykorzystać owe dokumenty w toku tego postępowania, jak tego wymaga orzecznictwo (zob. podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 73–76).

238 Dlatego też z analizy dokumentów wskazanych przez skarżącą po zapewnieniu jej dostępu do akt w ramach środków organizacji postępowania wynika, że Komisja nie naruszyła prawa skarżącej do obrony. W związku z tym należy oddalić pierwszą część zarzutu czwartego podniesionego przez skarżącą.

W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na niezapoznaniu się przez skarżącą z całymi aktami

— Argumenty stron

239 Skarżąca podnosi w skardze, że nigdy nie otrzymała kompletnej szczegółowej listy dokumentów z akt Komisji. Ponadto w toku postępowania administracyjnego poprzedzającego wydanie decyzji 91/298 Komisja poprzestała na udostępnieniu skarżącej dokumentów ją obciążających, dołączonych do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów. Zatem zgodnie z opisem akt zawartym w ww. w pkt 17 wyroku

w sprawie Solvay I skarżącej odmówiono dostępu do wszystkich „tomów” dotyczących jej konkurentów (Rhône-Poulenc, CFK, Matthes & Weber, Akzo i ICI), jak również do około dziesięciu akt zawierających odpowiedzi na żądania udzielenia informacji wystosowane na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17 w wersji obowiązującej w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych, w szczególności na żądania wysyłane przez Komisję do niektórych klientów skarżącej. Skarżąca utrzymuje, że w ten sposób uniemożliwiono jej sprawdzenie, czy akta te nie zawierały dowodów przydatnych do jej obrony, dotyczących w szczególności stanu konkurencji na rynku niemieckim, kontekstu domniemywanego porozumienia i jego oddziaływania na konkurencję i handel między państwami członkowskimi. Spowodowana upływem czasu, który minął od zarzucanych zdarzeń, utrata dowodów sprawiła, że ten dostęp do akt nabrał jeszcze większego znaczenia.

240 W swoich uwagach z dnia 15 lipca 2005 r. przedstawionych po zapoznaniu się z aktami w sekretariacie Sądu skarżąca uważa, że nie jest w stanie wskazać, w jakim zakresie brakujące dokumenty z akt mogły być przydatne do jej obrony. W tym względzie zwraca ona uwagę po pierwsze, że Komisja w sposób wyraźny przyznała, iż brakuje pięciu segregatorów, a po drugie, że Komisja nie może zagwarantować, z uwagi na brak nieprzerwanej numeracji i szczegółowej listy dokumentów, iż segregatory, które jeszcze posiada, są kompletne. Zdaniem skarżącej wynika z tego, że Sąd, nie będąc w stanie skontrolować zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, powinien stwierdzić jej nieważność w całości.

241 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

— Ocena Sądu

242 Tytułem wstępu należy podkreślić, że w toku postępowania administracyjnego poprzedzającego przyjęcie decyzji 91/298 Komisja nie sporządziła szczegółowej listy dokumentów tworzących akta i że przekazała skarżącej jedynie dokumenty obciążające, które zostały załączone do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.

243 Komisja podniosła w tym względzie w czasie rozprawy, iż w niektórych sprawach istniała praktyka, że wysyłało się do zainteresowanych przedsiębiorstw pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, do którego — ze względu na obszerność akt — były załączone niektóre tylko dokumenty; następnie przedsiębiorstwom tym umożliwiano zapoznanie się ze wszystkimi dostępnymi dokumentami w lokalach Komisji za pomocą szczegółowej listy. Tymczasem w sprawie, w której wydano decyzję 91/298, sprawozdawca postanowił, zdaniem Komisji, „uprościć procedurę”, uznając, że skoro wszystkie powołane dokumenty zostały przekazane wraz z pismem w sprawie przedstawienia zarzutów, zapoznanie się z aktami było niepotrzebne, a szczegółowa lista dokumentów zbędna.

244 Należy jednak przypomnieć, że na stronach 40 i 41 swojego *Dwunastego sprawozdania dotyczącego polityki konkurencji* Komisja ustaliła następujące reguły dotyczące dostępu do akt:

„Komisja umożliwia przedsiębiorstwom, które uczestniczą w postępowaniu, zapoznanie się z aktami ich dotyczącymi. Przedsiębiorstwa są informowane o zawartości akt Komisji poprzez dołączenie do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów lub do pisma w sprawie odrzucenia skargi listy wszystkich dokumentów tworzących akta ze wskazaniem dokumentów lub części dokumentów, które zostaną im udostępnione. Przedsiębiorstwom umożliwia się zbadanie na miejscu udostępnionych dokumentów. Jeżeli przedsiębiorstwo zamierza zbadać tylko kilka dokumentów, Komisja może mu dostarczyć ich kopie. Komisja uznaje za poufne następujące dokumenty i w konsekwencji nie udostępnia ich danemu przedsiębiorstwu: dokumenty lub ich części zawierające tajemnicę handlową innych przedsiębiorstw; dokumenty wewnętrzne Komisji, takie jak notatki, projekty lub inne dokumenty robocze; wszystkie inne poufne informacje, takie jak dane pozwalające na zidentyfikowanie składających skargę, którzy zastrzeżli sobie anonimowość, jak również informacje przekazane Komisji z zastrzeżeniem zachowania ich poufności” [tłumaczenie nieoficjalne].

245 Z reguł tych wynika, że w toku postępowania administracyjnego poprzedzającego wydanie decyzji 91/298 Komisja miała obowiązek udostępnienia skarżącej wszystkich dokumentów obciążających i odciążających, jakie zebrała podczas dochodzenia, z zastrzeżeniem tajemnicy handlowej innych przedsiębiorstw, dokumentów wewnętrz-

nych Komisji oraz innych poufnych informacji (zob. podobnie wyroki Sądu: z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie T-7/89 Hercules Chemicals przeciwko Komisji, Rec. s. II-1711, pkt 51–54; z dnia 18 grudnia 1992 r. w sprawach połączonych od T-10/92 do T-12/92 i T-15/92 Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-2667, pkt 39–41).

246 Należy zatem stwierdzić, że w sprawie, w której wydano decyzję 91/298, Komisja odeszła od reguł, które narzuciła sobie w 1982 r., gdyż nie sporządziła szczegółowej listy dokumentów składających się na akta i nie udostępniła skarżącej wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach.

247 Następnie należy zaznaczyć, że ponieważ Sąd stwierdził nieważność decyzji 91/298 z powodu braku uwierzytelnienia, Komisja uznała, że miała prawo wydać zaskarżoną decyzję bez ponownego wszczęcia postępowania administracyjnego.

248 W związku z tym trzeba stwierdzić, że przed wydaniem zaskarżonej decyzji Komisja nie powiadomiła skarżącej o wszystkich dokumentach z akt, które były dla niej dostępne, i nie umożliwiła jej zapoznania się z tymi dokumentami w jej lokalu, tak że postępowanie administracyjne było w tym względzie wadliwe.

249 Tymczasem z utrwalonego orzecznictwa wynika, że prawo do obrony zostaje naruszone z powodu uchybień proceduralnych tylko wtedy, gdy te uchybienia miały konkretny wpływ na możliwość obrony zainteresowanych przedsiębiorstw (wyroki Sądu: z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 55; z dnia 14 grudnia 2005 r. w sprawie T-210/01 General Electric przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5575, pkt 632).

250 W tych okolicznościach Sąd, rozpoznając skargę na zaskarżoną decyzję, zarządził środki organizacji postępowania służące zapewnieniu pełnego dostępu do akt, aby ocenić, czy odmowa ujawnienia przez Komisję dokumentu lub udostępnienia dowodu mogła zaszkodzić obronie skarżącej (zob. podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 102).

251 Należy przypomnieć w tym względzie, że ani celem, ani skutkiem takiego badania, ograniczającego się do sądowej kontroli podniesionych zarzutów, nie jest zastąpienie kompletnego dochodzenia prowadzonego w sprawie w ramach postępowania administracyjnego. Spóźnione zapoznanie się z niektórymi dokumentami zawartymi w aktach nie sprawi, że przedsiębiorstwo, które wniosło skargę na decyzję Komisji, znajdzie się w sytuacji, w której znajdowałoby się, gdyby miało możliwość posłużenia się tymi samymi dokumentami, by zaprezentować tej instytucji swe uwagi ustne i na piśmie (zob. ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 103 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto gdy dostęp do akt jest zapewniony na etapie postępowania sądowego, zainteresowane przedsiębiorstwo nie musi wykazywać, że gdyby miało dostęp do nieprzekazanych dokumentów, Komisja wydałaby decyzję o innej treści, a jedynie, że wspomniane dokumenty mogły być przydatne dla jego obrony (wyrok Trybunału z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-199/99 P Corus UK przeciwko Komisji, Rec. s. I-11177, pkt 128; ww. w pkt 38 wyrok Trybunału w sprawie PVC II, pkt 318).

252 W niniejszej sprawie Komisja przekazała na żądanie Sądu pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wraz z załączonymi dokumentami. Sporządziła również szczegółową listę dokumentów znajdujących się w aktach w ich obecnym kształcie.

253 Po pierwsze, należy stwierdzić w tym względzie, że istnieje wątpliwość co do dokładnej zawartości akt w ich pierwotnym kształcie. Prawdą jest bowiem, że Komisja wskazała, iż akta w obecnym kształcie stanowią kopię akt w kształcie pierwotnym, które składały się z ponumerowanych od 1 do 71 „tomów”. Jednocześnie jednak Komisja poinformowała Sąd o istnieniu „tomu” nienumerowanego, zatytułowanego „Oberland Glas”.

- 254 Po drugie, należy zauważyć, że Komisja wyraźnie przyznała, iż zagubiła pięć „tomów” ponumerowanych od 66 do 70. Z jej pisma z dnia 15 marca 2005 r. wynika bowiem, że do takiego wniosku doszła, stwierdzając, że jest w posiadaniu ponumerowanych od 1 do 65 „tomów”, a 71 „tom” zawiera pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 255 W swoich uwagach z dnia 18 listopada 2005 r. Komisja uznała za „mało prawdopodobne, by nieodnalezione akta zawierały dowody odciążające”. Wezwana do wyjaśnienia w czasie rozprawy znaczenia tego zdania, Komisja wskazała, że było „możliwe”, iż wspomniane „tomy” nie zawierały dokumentów odciążających i że „statystycznie” rzecz biorąc, nie mogły być przydatne do obrony skarżącej.
- 256 Z tych odpowiedzi wynika, że Komisja nie potrafi w sposób niebudzący wątpliwości zidentyfikować autora, charakteru i treści każdego z dokumentów składających się na „tomy” od 66 do 70.
- 257 Należy więc sprawdzić, czy skarżąca miała możliwość zbadania wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach dochodzenia, które mogły mieć znaczenie dla jej obrony, a zakładając, że było inaczej, czy naruszenie prawa dostępu do akt było na tyle poważne, że pozbawiło tę gwarancję proceduralną jej znaczenia. Zgodnie bowiem z orzecznictwem dostęp do akt stanowi jedną z gwarancji proceduralnych, których celem jest ochrona prawa do obrony (ww. w pkt 17 wyrok w sprawie Solvay I, pkt 59), a naruszenie prawa dostępu do akt Komisji w toku postępowania poprzedzającego wydanie decyzji może zasadniczo prowadzić do stwierdzenia jej nieważności, jeśli doszło do naruszenia prawa zainteresowanego przedsiębiorstwa do obrony (ww. w pkt 251 wyrok w sprawie Corus UK przeciwko Komisji, pkt 127).
- 258 Należy zbadać w tym względzie, czy doszło do naruszenia prawa skarżącej do obrony, jeżeli chodzi o zarzuty sformułowane przeciwko niej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w zaskarżonej decyzji.

259 Zgodnie z orzecznictwem naruszenie prawa do obrony należy badać z uwzględnieniem szczególnych okoliczności każdego przypadku, jako że zależy ono głównie od zarzutów przyjętych przez Komisję, by wykazać istnienie naruszenia przypisywanego danemu przedsiębiorstwu (ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 127). Trzeba więc przeprowadzić sumaryczne badanie zarzutów co do istoty sprawy, które Komisja postawiła w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w zaskarżonej decyzji (ww. w pkt 17 wyrok w sprawie Solvay I, pkt 60).

260 Należy też zbadać, czy doszło do naruszenia prawa do obrony, biorąc pod uwagę argumenty podnoszone konkretnie przez dane przedsiębiorstwo przeciwko zaskarżonej decyzji (zob. podobnie ww. w pkt 17 wyrok w sprawie ICI II, pkt 59).

261 W niniejszej sprawie Sąd, rozpatrując niniejszą skargę, zbadał argumenty przedstawiane przez skarżącą, jak i zarzuty co do istoty sprawy zawarte w zaskarżonej decyzji i doszedł do wniosku, że należy oddalić zarzut skarżącej.

262 Ponieważ skarżąca nie podniosła w skardze żadnego argumentu zmierzającego do zanegowania istnienia porozumienia opisanego przez Komisję w zaskarżonej decyzji, nic nie pozwala przypuszczać, że w brakujących tomach akt mogłaby ona odnaleźć dokumenty umożliwiające jej zakwestionowanie ustaleń Komisji. Zresztą gdyby skarżąca nie zawarła porozumienia opisanego w zaskarżonej decyzji, mogłaby to podnieść w skardze, nie mając nawet pełnego dostępu do akt. Wreszcie jeśli chodzi o argument skarżącej, że nie prowadziła ogólnej polityki ukierunkowanej na kontrolowanie rynku sody, to należy przypomnieć, że — jak zostało to wyjaśnione w pkt 215 powyżej — porozumienie w sprawie gwarancji, takie jak porozumienie będące przedmiotem niniejszej sprawy, już z definicji może zmienić kierunki wymiany handlowej, jakie rozwijałyby się przy braku tego porozumienia.

263 Należy zatem stwierdzić, że nie zostało wykazane, iż skarżąca nie miała możliwości zbadania wszystkich znajdujących się w aktach dochodzenia dokumentów, które mogłyby mieć znaczenie dla jej obrony. W rzeczywistości nawet jeśli skarżąca nie miała dostępu do wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach dochodzenia, ta

okoliczność nie uniemożliwiła jej w niniejszej sprawie podjęcia obrony przed zarzutami co do istoty sprawy postawionymi przez Komisję w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w zaskarżonej decyzji.

264 W związku z tym w okolicznościach niniejszej sprawy brakuje przesłanek, aby stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji z powodu pięciu zaginionych z akt „tomów”, do których skarżąca nigdy nie miała dostępu. Tym samym należy oddalić drugą część zarzutu czwartego, a w konsekwencji zarzut czwarty w całości.

2. *W przedmiocie wniosków o uchylenie bądź obniżenie grzywny*

265 Wnioski skarżącej o uchylenie bądź obniżenie grzywny dzielą się zasadniczo na pięć zarzutów opartych po pierwsze na błędnej ocenie wagi naruszenia, po drugie na błędnej ocenie czasu trwania naruszenia, po trzecie na błędnym ustaleniu przez Komisję okoliczności obciążających, po czwarte na istnieniu okoliczności łagodzących, a po piątą na nieproporcjonalności grzywny w szczególności w świetle upływu czasu.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędnej ocenie wagi naruszenia

Argumenty stron

266 Skarżąca uważa, że Komisja powinna przestrzegać wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65

ust. 5 traktatu EWWiS (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywien”). Tymczasem skoro niniejsza sprawa dotyczy wydarzeń sprzed wydania wytycznych, Komisja zasadniczo nie miała obowiązku ich uwzględnienia z dwoma zastrzeżeniami, pierwszym, gdy wytyczne te przejmują zasady ustalone w praktyce Komisji; drugim, gdy wprowadzają złagodzenie polityki Komisji w kwestii ustalania wysokości grzywiny.

²⁶⁷ Jeżeli chodzi o wagę naruszenia, zdaniem skarżącej Komisja nie wyjaśniła, w jakim zakresie domniemywane porozumienie polegało na podziale rynków, podczas gdy takie określenie pojawia się po raz pierwszy i jedyny w motywie 62 zaskarżonej decyzji. Poza tym Komisja nie wzięła pod uwagę tego, że ilości objęte domniemywanym porozumieniem były nieznaczne. Ponadto Komisja nie uzasadniła ani nie udowodniła, że rozpatrywane porozumienie zostało wprowadzone w życie w ścisłej tajemnicy.

²⁶⁸ Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżącą.

Ocena Sądu

²⁶⁹ Tytułem wstępu należy przypomnieć, że wprawdzie Komisja dysponuje swobodą uznania przy ustalaniu wysokości każdej grzywiny i nie ma obowiązku stosować określonego wzoru matematycznego, jednak zgodnie z art. 17 rozporządzenia nr 17 Sąd posiada nieograniczone prawo orzekania w rozumieniu art. 229 WE w odniesieniu do skarg wnoszonych na decyzje, w których Komisja nakłada grzywnę, i może w konsekwencji uchylić, obniżyć albo podwyższyć nałożoną grzywnę (wyrok Sądu z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, pkt 165; ww. w pkt 208 wyrok w sprawach połączonych FNCBV i in. przeciwko Komisji, pkt 358).

- 270 Po pierwsze, jeżeli chodzi o zastosowanie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, należy przypomnieć, że ponieważ stwierdzono nieważność decyzji 91/298 ze względu na uchybienia proceduralne, Komisja miała prawo wydać nową decyzję, nie wszczynając nowego postępowania administracyjnego.
- 271 Ze względu na to, że treść zaskarżonej decyzji jest niemal identyczna z treścią decyzji 91/298 i że obie mają takie samo uzasadnienie, zaskarżona decyzja podlega w kwestii ustalania wysokości grzywiny przepisom obowiązującym w chwili wydania decyzji 91/298.
- 272 Komisja podjęła bowiem postępowanie od momentu, w którym doszło do naruszenia przepisów proceduralnych, i wydała nową decyzję, nie dokonując ponownej oceny tej sprawy pod kątem przepisów, które w czasie wydania decyzji 91/298 nie istniały. Wydanie nowej decyzji wyklucza z założenia możliwość stosowania wytycznych obowiązujących po wydaniu pierwszej decyzji.
- 273 Zatem wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nie znajdują zastosowania w niniejszej sprawie.
- 274 Po drugie, trzeba podkreślić, że Komisja zakwalifikowała zarzucane skarżącej naruszenie, czyli porozumienie z CFK, jako „poważne” (motyw 62 zaskarżonej decyzji).
- 275 Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z orzecnictwem wysokość grzywien powinna być stopniowana w zależności od okoliczności i wagi naruszenia, a ocena wagi naruszenia przy ustalaniu kwoty grzywiny powinna być dokonana z uwzględnieniem

w szczególności charakteru ograniczeń, jakie naruszenie spowodowało w konkurencji (zob. wyrok Sądu z dnia 23 lutego 1994 r. w sprawach połączonych T-39/92 i T-40/92 CB i Europay przeciwko Komisji, Rec. s. II-49, pkt 143 i przytoczone tam orzecznictwo).

276 W niniejszej sprawie należy uznać, że praktyki zarzucane skarżącej zasługiwały co najmniej na użyte przez Komisję określenie „poważne”.

277 Rozpatrywane porozumienie zmierzało bowiem do ograniczenia konkurencji na rynku niemieckim, gwarantując kupno od CFK określonej ilości węgla sodu w celu utrzymania poziomu cen.

278 W motywie 58 zaskarżonej decyzji, którego treść nie była kwestionowana przez skarżącą, cel rozpatrywanego porozumienia został opisany w następujący sposób:

„Jego cel wyraźnie polegał na stworzeniu warunków sztucznej stabilności rynku. W zamian za powrót do polityki cenowej, której Solvay nie uważała za szkodliwą, CFK uzyskiwała gwarancję utrzymania minimalnego udziału w rynku niemieckim. Wycofując z rynku wyrażoną w tonach ilość, której CFK nie mogła sprzedać, Solvay działała tak, by poziom cen nie mógł spaść na skutek oddziaływania konkurencji. Z zebranych dokumentów wynika bez wątpienia, że porozumienie zostało wprowadzone w życie i odniosło zamierzony skutek. Takie klasyczne porozumienia »kartelowe« ze względu na sam ich charakter ograniczają konkurencję w rozumieniu art. 81 ust. 1 [WE]”.

279 Tak więc w przeciwieństwie do tego, co twierdzi skarżąca, chodzi o porozumienie w sprawie podziału rynku w tym sensie, że zainteresowane przedsiębiorstwa uzgodniły zasady dopuszczania do obrotu produktów CFK na terytorium Niemiec.

280 Porozumienia tego rodzaju są wymienione wśród przykładów porozumień uznanych wyraźnie w art. 81 ust. 1 lit. c) WE za niezgodne ze wspólnym rynkiem. W orzecznictwie są one bowiem uznawane za oczywiste ograniczenia konkurencji (zob. podobne wyroki Sądu: z dnia 15 września 1998 r. w sprawach połączonych T-374/94, T-375/94, T-384/94 i T-388/94 *European Night Services i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. II-3141, pkt 136; z dnia 27 lipca 2005 r. w sprawach połączonych od T-49/02 do T-51/02 *Brasserie nationale i in. przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-3033, pkt 173).

281 Po trzecie, jeżeli chodzi o argument odwołujący się do nieznacznych ilości, których dotyczyło porozumienie, wystarczy przypomnieć, że argument ten był już badany i nie został uwzględniony (zob. pkt 218 i 219 powyżej).

282 Po czwarte, odnosząc się do argumentu, że wprowadzenie porozumienia w życie nie było tajne, należy zaznaczyć, że w motywie 47 zaskarżonej decyzji stwierdzono, co następuje:

„W dniu 14 marca 1989 r. odbyło się spotkanie, w którym udział wzięli z jednej strony wysocy rangą przedstawiciele CFK oraz Kali & Salz, jej spółki dominującej, a z drugiej DSW. Bardzo znaczące jest to, że z tego spotkania nie sporządzono żadnego sprawozdania ani oficjalnego protokołu. Nie pozostał po nim bowiem ślad ani w CFK, ani w Kali & Salz. Tymczasem krótka odręczna notatka na temat tego spotkania została znaleziona w DSW”.

283 Skarżąca podnosi zasadniczo w skardze, że Komisja „ani nie uzasadniła, ani nie udowodniła”, że rozpatrywane porozumienie zostało wprowadzone w życie w ścisłej tajemnicy. Natomiast Komisja powołuje się na brak jakiegokolwiek oficjalnego sprawozdania mimo znalezienia odręcznej notatki w DSW.

284 Tymczasem sam brak oficjalnego sprawozdania nie przesądza o tym, że porozumienie zostało wprowadzone w życie w ścisłej tajemnicy, tym bardziej że — jak przyznaje Komisja — w niemieckiej filii skarżącej została sporządzona wewnętrzna notatka dotycząca tego spotkania.

285 Zatem Komisja nie powinna brać pod uwagę potajemnego charakteru rozpatrywanego porozumienia przy ocenie wagi naruszenia.

286 Zważywszy jednak, że rozpatrywane porozumienie stanowi rażące ograniczenie konkurencji, Komisja mogła w każdym razie zakwalifikować naruszenie popełnione przez skarżącą jako poważne.

287 Z tego względu zarzut pierwszy należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędnej ocenie czasu trwania naruszenia

Argumenty stron

288 Według skarżącej Komisja w żaden sposób nie wykazała, że została udzielona choćby w minimalnym zakresie gwarancja wielkości sprzedaży na rok 1990. Dlatego też zakładając, że naruszenie zostało wykazane, czas jego trwania powinien być skrócony co najmniej o jedną czwartą.

- 289 Komisja odpowiada, że pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wysłane do skarżącej i CFK w dniu 14 marca 1990 r. wskazywało, że naruszenie trwało „aż do tego dnia”. Uważa ona, że w ten sposób umożliwiła zainteresowanym przedsiębiorstwom wypowiedzenie się w kwestii czasu trwania naruszenia. Tymczasem odpowiadając na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, skarżąca i CFK poprzestały na całościowym zaprzeczeniu istnienia porozumienia i nie zajęły stanowiska w kwestii czasu jego trwania ani nie przedstawiły Komisji jakichkolwiek danych, które pozwoliłyby jej stwierdzić, że naruszenie ustało.
- 290 Komisja podnosi, że biorąc pod uwagę niewiarygodność argumentów wysuwanych przez skarżącą i CFK w odpowiedzi na zarzuty, miała więc prawo uznać, że porozumienie trwało jeszcze w 1990 r. W tym względzie Komisja odwołuje się do opinii rzecznika generalnego G. Słynna przedstawionej w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 *Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji* (wyrok Trybunału z dnia 7 czerwca 1983 r.), Rec. s. 1825, 1914, w której wskazał on, że z chwilą wykazania istnienia kartelu powstaje domniemanie, iż ów kartel jest kontynuowany, które trwa do momentu przedstawienia dowodu przeciwnego. W niniejszej sprawie Komisja twierdzi, że oparła się na szczególnych okolicznościach, które nie dotyczą samego charakteru porozumienia, lecz wyjaśnień dostarczonych przez przedsiębiorstwa, o których mowa, na temat istnienia porozumienia.
- 291 Wreszcie Komisja utrzymuje, że skarżąca poprzestaje na twierdzeniu, iż Komisja nie udowodniła faktu, że gwarancja ilościowa została przyznana w 1990 r., nie wskazując, kiedy porozumienie zostało zakończone. Zwraca uwagę, że w 1989 r. takiej gwarancji udzielono, a ilość gwarantowana wzrosła w ramach kompleksowej polityki, a nie w ramach pojedynczych dostaw.

Ocena Sądu

- 292 Na wstępie należy zauważyć, że skarżąca kwestionuje datę końcową naruszenia, nie kwestionując jego daty początkowej, którą sentencja decyzyj określiła na „około 1987 r.”.

293 Zgodnie z orzecznictwem Sądu aby obliczyć czas trwania naruszenia, które ma na celu ograniczenie konkurencji, należy jedynie ustalić, jak długo to porozumienie trwało, to jest czas, który upłynął od chwili jego zawarcia do chwili jego zakończenia (ww. w pkt 71 wyrok w sprawie CMA CGM i in. przeciwko Komisji, pkt 280).

294 Na podstawie art. 81 ust. 1 WE czas trwania naruszenia jest składowym elementem pojęcia naruszenia, przy czym ciężar dowodu w tym względzie spoczywa głównie na Komisji. Zgodnie z orzecznictwem w tym zakresie w przypadku braku dowodów pozwalających na bezpośrednie ustalenie czasu trwania naruszenia Komisja powinna przynajmniej przedstawić dowody na poparcie faktów wystarczająco zbliżonych w czasie, tak by można było rozsądnie przyjąć, że naruszenie to trwało nieprzerwanie między dwiema określonymi datami (wyroki Sądu: z dnia 7 lipca 1994 r. w sprawie T-43/92 Dunlop Slazenger przeciwko Komisji, Rec. s. II-441, pkt 79; z dnia 16 listopada 2006 r. w sprawie T-120/04 Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4441, pkt 51).

295 Ów rozkład ciężaru dowodu może jednak się zmienić w zakresie, w jakim okoliczności faktyczne, na które strona powołuje się, są tego rodzaju, że druga strona będzie musiała przedstawić wyjaśnienie lub uzasadnienie, a w przypadku ich braku będzie można uznać, że dowód został przedstawiony (ww. w pkt 294 wyrok w sprawie Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, pkt 53; zob. też podobnie ww. w pkt 224 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 79).

296 W niniejszej sprawie Komisja wskazała w art. 1 zaskarżonej decyzji, że skarżąca naruszyła art. 81 WE, „uczestnicząc od około 1987 r. przynajmniej do końca 1990 r. w porozumieniu polegającym na podziale rynków”. Ponadto w motywie 60 zaskarżonej decyzji odwołuje się ona do okresu „od około 1986 r. do końca 1990 r.”.

297 Natomiast w motywie 2 zaskarżonej decyzji Komisja podniosła, że „od nieustalonej daty około 1987 r. aż do co najmniej 1989 r. Solvay i CFK brały udział w porozumieniu lub

uzgodnionych praktykach sprzecznych z art. 81 [WE], na podstawie których Solvay gwarantowała CFK minimalną wielkość sprzedaży w latach 1987, 1988 i 1989”.

298 W związku z tym należy stwierdzić, że zaskarżona decyzja zawiera sprzeczne dane co do daty zakończenia naruszenia.

299 Poza tym fragment zaskarżonej decyzji poświęcony porozumieniu w sprawie gwarancji (motywy 42–48) wymienia jedynie dane liczbowe do roku 1989, a rok 1990 nie pojawia się we fragmencie poświęconym czasowi trwania naruszenia (motywy 63–66).

300 Komisja, odwołując się do opinii rzecznika generalnego G. Slynna przedstawionej w ww. w pkt 290 sprawach połączonych *Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji*, utrzymuje, że skoro ustaliła, iż doszło do naruszenia, istnieje domniemanie dalszego trwania naruszenia, i że w niniejszej sprawie to skarżąca powinna wykazać, że porozumienie nie obowiązywało już w 1990 r.

301 Należy jednak podkreślić, iż — jak wskazano powyżej — teza Komisji, że rozpatrywane porozumienie istniało do końca 1990 r., pojawia się wyłącznie w sentencji i motywie 60 zaskarżonej decyzji prezentującym wnioski Komisji odnośnie do popełnienia naruszenia art. 81 WE, nie znajdując najmniejszego uzasadnienia ani w motywach poświęconych kwalifikacji porozumienia (motywy 53–59 zaskarżonej decyzji), ani w motywach dotyczących czasu trwania porozumienia (motywy 63–66 zaskarżonej decyzji). W takiej sytuacji, uwzględniając sprzeczność w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji co do zakończenia naruszenia, nie można w tym przypadku stosować powołanego przez Komisję domniemania, mimo że skarżąca nie wskazała jakichkolwiek danych pozwalających na konstatację, że porozumienie zakończyło się pod koniec 1989 r.

302 Zakładając nawet, że mogą wystąpić szczególne okoliczności, które pozwoliłyby przerzucić ciężar dowodu co do czasu trwania naruszenia (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 15 marca 2000 r. w sprawach połączonych T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95 *Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. II-491, pkt 2801–2804), nie wynika stąd, że w decyzji stwierdzającej naruszenie art. 81 ust. 1 WE Komisja może zrezygnować ze wskazania w oparciu o dowody końca czasu trwania naruszenia i z udzielenia informacji o czasie trwania naruszenia, którymi dysponuje w danym przypadku.

303 Z powyższego wynika, że Komisja, na której głównie spoczywał ciężar dowodu, nie wykazała, że omawiane naruszenie trwało do końca 1990 r.

304 W związku z tym należy uznać, że omawiane naruszenie trwało od 1987 r. do 1989 r., a nie od 1987 r. do 1990 r. Z tego powodu należy stwierdzić nieważność art. 1 zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim stwierdza on, iż skarżąca naruszyła przepisy art. 81 WE, biorąc udział od około 1987 r. przynajmniej do końca 1990 r. w porozumieniu polegającym na podziale rynków.

305 W tych okolicznościach należy zmienić zaskarżoną decyzję, obniżając wysokość grzywny nałożonej na skarżącą o 25%.

306 W konsekwencji wysokość grzywny powinna zostać obniżona o 750 000 EUR.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na błędnym ustaleniu przez Komisję okoliczności obciążających

Argumenty stron

307 Zdaniem skarżącej Komisja ani nie wskazała powodów, ani nie uzasadniła, dlaczego określiła jej pozycję na rozpatrywanym rynku jako dominującą, przez co należy odrzucić takie określenie.

308 Poza tym zaskarżona decyzja nie wykazuje według skarżącej, że domniemywane naruszenie zostało popełnione umyślnie.

309 Komisja podnosi, że w motywach 18 i 22 zaskarżonej decyzji wspomina, że skarżąca zajmowała pozycję dominującą na rynku jako pierwszy producent w Niemczech i we Wspólnocie z udziałem w rynku w wysokości odpowiednio 52% i 60%. Zdaniem Komisji owo uzasadnienie należy oceniać w świetle decyzji 91/299 z tego samego dnia.

310 Ponadto umyślny charakter naruszenia został wskazany w zaskarżonej decyzji. Otóż z motywu 58 wynika, że strony miały pełną świadomość uczestniczenia w porozumieniu ograniczającym konkurencję na rynku.

Ocena Sądu

311 Tytułem wstępu należy zauważyć, że zgodnie z brzmieniem motywu 64 zaskarżonej decyzji:

„W celu ustalenia wysokości grzywny, którą należało wymierzyć każdemu z producentów, Komisja wzięła pod uwagę pozycję dominującą na rynku zajmowaną przez Solvay jako pierwszego producenta w Niemczech i we Wspólnocie. Zajmując taką pozycję, Solvay uważała, że ponosi szczególną odpowiedzialność, jeśli chodzi o zapewnienie »stabilności« rynku. CFK była relatywnie małym producentem sody, jednak chętnie przystała na praktyki kartelowe”.

312 Ponadto motyw 65 zaskarżonej decyzji wskazuje, co następuje:

„Naruszenie zostało popełnione umyślnie, a obie strony musiały mieć pełną świadomość oczywistej niezgodności z prawem wspólnotowym ich porozumień”.

313 Odnosząc się do argumentu skarżącej, że Komisja nie uzasadniła, dlaczego określiła pozycję skarżącej na rozpatrywanym rynku jako dominującą, należy wskazać, co następuje.

314 Zgodnie z orzecznictwem pojęcie pozycji dominującej dotyczy sytuacji, w której podmiot posiada taką siłę ekonomiczną, która stwarza mu możliwość stawiania na przeszkodzie utrzymaniu skutecznej konkurencji na danym rynku, dając mu możliwość zachowywania się w sposób w znacznej mierze niezależny od jego konkurentów, klientów i wreszcie konsumentów. Podmiot posiadający ponad 50% rynku —

niezależnie od tego, czy jest to podmiot indywidualny, czy też zbiorowy — może korzystać z takiej niezależności (wyrok Sądu z dnia 30 września 2003 r. w sprawach połączonych T-191/98, od T-212/98 do T-214/98 *Atlantic Container Line i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. II-3275, pkt 931, 932).

315 Tymczasem w zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że „[skarżąca] była głównym producentem, posiadając prawie 60% całego rynku we Wspólnocie” (motyw 18), i że jej udział w rynku wynosił „52% w Niemczech” (motyw 22).

316 W związku z tym zarzut dotyczący braku w zaskarżonej decyzji uzasadnienia odnośnie do dominującej pozycji skarżącej należy oddalić.

317 Następnie zakładając nawet, że skarżąca podniosła zarzut co do istoty sprawy dotyczący braku pozycji dominującej, ten zarzut należy uznać za niedopuszczalny. Skarżąca ogranicza się bowiem do następującego stwierdzenia:

„Odsyła [ona] Sąd do rozważań przedstawionych w ramach złożonej przez [nią] tego dnia skargi na decyzję w sprawie prowadzonej na podstawie art. 82 WE, na temat braku pozycji dominującej na badanym rynku (badanych rynkach) węgłanu sodu. Skarżąca dołącza odpowiednie strony z tamtej skargi jako załącznik do niniejszej skargi”.

318 Tymczasem zgodnie z orzecnictwem Sądu, w celu zagwarantowania pewności prawa i prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, dla dopuszczalności skargi konieczne jest, aby istotne okoliczności faktyczne i prawne, na których oparta jest skarga, wynikały przynajmniej skrótowo, lecz w sposób spójny i zrozumiały, z samej treści skargi. Choć poszczególne punkty skargi mogą zostać wsparte i uzupełnione odesłaniami do określonych fragmentów dokumentów do niej załączonych, ogólne

odesłanie do innych dokumentów, nawet załączonych do skargi, nie może łagodzić skutków braku zasadniczych elementów skargi. Ponadto do Sądu nie należy poszukiwanie i odnajdywanie w załącznikach zarzutów i argumentów, które mogłyby uznać za podstawę skargi, ponieważ załączniki spełniają funkcję czysto dowodową i pomocniczą. Taka wykładnia art. 44 § 1 lit. c) regulaminu Sądu odnosi się również do warunków dopuszczalności repliki, która zgodnie z art. 47 § 1 tego regulaminu służy uzupełnieniu skargi (ww. w pkt 25 wyrok Sądu w sprawie PVC II, pkt 39, 40).

319 Jeśli chodzi o argument skarżącej, że zaskarżona decyzja nie wykazuje, iż zarzucane jej naruszenie zostało popełnione umyślnie, i nie zawiera w tym względzie uzasadnienia, nasuwają się następujące uwagi.

320 Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem uznanie naruszenia reguł konkurencji zawartych w traktacie WE za popełnione umyślnie nie wymaga, by przedsiębiorstwo miało świadomość ograniczania konkurencji, lecz wystarczy, że nie mogło ono nie wiedzieć, iż zarzucane mu postępowanie miało na celu ograniczenie konkurencji, niezależnie od tego, czy przedsiębiorstwo to miało świadomość naruszenia art. 81 WE (zob. ww. w pkt 280 wyrok w sprawach połączonych *Brasserie nationale* i in. przeciwko Komisji, pkt 155 i przytoczone tam orzecznictwo).

321 W świetle tego orzecznictwa i zważywszy na istnienie porozumienia polegającego na podziale rynku, skarżąca nie mogła nie wiedzieć, że rozpatrywane porozumienie miało na celu ograniczenie konkurencji, w związku z czym naruszenie zostało popełnione umyślnie.

322 Trzeba też stwierdzić, że zaskarżona decyzja zawiera w tym względzie wystarczające uzasadnienie. Otóż w motywach 57 i 58 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że rozpatrywane porozumienie miało na celu ograniczenie konkurencji i że „jego celem było wyraźnie stworzenie warunków sztucznej stabilności rynku”. Ponadto w motywie 65 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że obie strony musiały mieć pełną świadomość oczywistej niezgodności ich porozumienia z prawem wspólnotowym.

323 Komisja uzasadniła więc zaskarżoną decyzję w sposób wystarczający pod względem prawnym.

324 Należy też wykluczyć, by skarżąca mogła znaleźć w brakujących tomach dowody przydatne do jej obrony w tych kwestiach.

325 Otóż przede wszystkim konstatacja, że skarżąca zajmowała pozycję dominującą, opierała się głównie na posiadanym przez nią udziale w rynku, a nic nie wskazuje na to, by skarżąca mogła w brakujących tomach odkryć dokumenty podważające tezę, że posiadała pozycję dominującą na rynku węgla sodu (zob. podobnie ww. w pkt 17 wyrok w sprawie ICI II, pkt 61).

326 Ponadto odnośnie do okoliczności, że naruszenie popełniono umyślnie, należy wykluczyć, by skarżąca mogła znaleźć w zaginionych tomach dokumenty przydatne do jej obrony, zważywszy że nie jest konieczne, by przedsiębiorstwo miało świadomość naruszenia art. 81 WE.

327 Z powyższych względów należy oddalić zarzut trzeci.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na istnieniu okoliczności łagodzących

328 Zarzut czwarty dzieli się na dwie części, oparte odpowiednio na współpracy skarżącej z Komisją i braku wpływu na konkurencję.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na współpracy skarżącej z Komisją

329 Skarżąca utrzymuje, że współpracowała podczas dochodzenia zarówno w czasie wizyt Komisji w jej pomieszczeniach, jak i odpowiadając na żądania udzielenia informacji wystosowane przez Komisję.

330 Zgodnie z art. 11 rozporządzenia nr 17 zatytułowanym „Żądanie informacji”:

„4. Do udzielenia informacji są zobowiązani właściciele przedsiębiorstwa lub ich przedstawiciele, a w przypadku osób prawnych, spółek, firm lub stowarzyszeń niemających osobowości prawnej — osoby powołane do ich reprezentacji zgodnie z ustawą lub statutem.

5. Jeśli przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw nie udzielą żądanych informacji w wyznaczonym przez Komisję terminie lub udzielą niepełnych informacji, Komisja, w drodze decyzji, żąda informacji. W decyzji wskazuje się żądane informacje, wyznacza odpowiedni termin na ich udzielenie i wskazuje na kary przewidziane w art. 15 ust. 1 lit. b) oraz art. 16 ust. 1 lit. c) oraz na prawo do poddania decyzji kontroli Trybunału Sprawiedliwości”.

331 Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem współpraca przy dochodzeniu, której zakres nie wykracza poza ramy obowiązków ciążących na przedsiębiorstwach na podstawie art. 11 ust. 4 i 5 rozporządzenia nr 17, nie uzasadnia obniżenia grzywny (wyroki Sądu: z dnia 10 marca 1992 r. w sprawie T-12/89 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-907, pkt 341, 342; z dnia 18 lipca 2005 r. w sprawie T-241/01 Scandinavian Airlines System przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2917, pkt 218). Natomiast takie obniżenie jest uzasadnione, gdy przedsiębiorstwo dostarczyło informacji znacznie wykraczających poza te, których przekazania Komisja może wymagać na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17 (wyrok Sądu z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-230/00 Daesang i Sewon Europe przeciwko Komisji, Rec. s. II-2733, pkt 137).

332 Tymczasem w niniejszej sprawie skarżąca ogranicza się do stwierdzenia, że udzieliła odpowiedzi na żądania udzielenia informacji, które zostały do niej wysłane. Takiego zachowania skarżącej, wynikającego z wykonania jej obowiązków, nie można uznać za okoliczność łagodzącą.

333 Odnosząc się do domniemywanej współpracy skarżącej z Komisją w czasie wizyt Komisji w jej pomieszczeniach, trzeba stwierdzić, że takie zachowanie również należało do obowiązków przedsiębiorstwa i nie może stanowić okoliczności łagodzącej.

334 Z powyższego wynika, że należy oddalić pierwszą część zarzutu czwartego.

W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na braku wpływu na konkurencję

335 Skarżąca podnosi, że Komisja powinna była uwzględnić brak wpływu domniemywanego porozumienia na konkurencję, biorąc pod uwagę nieznaczne, wyrażone w tonach ilości, których dotyczy sprawa.

336 Wystarczy przypomnieć w tym względzie, że porozumienia pomiędzy skarżącą i CFK, które dotyczyło 16,57% rynku niemieckiego w 1987 r., nie można uznać za porozumienie odnoszące się do nieznaczących ilości (zob. pkt 218, 219 powyżej).

337 Ze względu na powyższe argument skarżącej, jako niepoparty faktami, należy oddalić.

338 W związku z tym druga część zarzutu czwartego podlega oddaleniu, a w konsekwencji należy oddalić zarzut czwarty.

W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na nieproporcjonalności grzywny, zwłaszcza w świetle upływu czasu

339 Zdaniem skarżącej Komisja powinna była uwzględnić okoliczność, że od końca domniemywanego naruszenia upłynęło ponad jedenaście lat. Skarżąca zastanawia się, jaka jest „aktualność” represyjnego i odstraszącego oddziaływania grzywny, skoro dostosowała ona już swą politykę handlową do wymagań Komisji. Nie widzi również uzasadnienia, które mogłoby zostać dostarczone w odniesieniu do odstraszącego oddziaływania grzywny na inne przedsiębiorstwa.

340 W tym względzie należy przypomnieć, że Komisja słusznie zakwalifikowała zarzucane skarżącej naruszenie jako „poważne”. W motywie 62 zaskarżonej decyzji wskazała ona w szczególności, że porozumienia polegające na podziale rynków stanowią ze względu na sam swój charakter istotne ograniczenie konkurencji i że w niniejszej sprawie strony ograniczyły konkurencję między sobą poprzez mechanizm służący stworzeniu sztucznych warunków stabilności rynku.

341 Dlatego też Komisja była jak najbardziej uprawniona do wymierzenia skarżącej grzywny.

342 Na marginesie należy zwrócić uwagę, że choć wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nie mają zastosowania w niniejszej sprawie, przewidują one, że w przypadku „poważnych” naruszeń wyjściowa kwota grzywny może wynieść 1–20 mln EUR.

343 Jeżeli chodzi o upływ czasu, to z analizy zarzutu pierwszego wynika, że w niniejszej sprawie Komisja przestrzegała przepisów rozporządzenia nr 2988/74, jak i zasady rozsądnego terminu. Dlatego też nie można zarzucać Komisji, że opóźniła wydanie zaskarżonej decyzji.

344 Poza tym z orzecznictwa wynika, że przy określaniu kwoty grzywien za naruszenie prawa konkurencji Komisja powinna uwzględnić nie tylko wagę naruszenia i szczególne okoliczności danego przypadku, ale również kontekst naruszenia oraz zapewnić swym działaniom odstraszący skutek, przede wszystkim jeśli chodzi o naruszenia wyjątkowo szkodliwe dla realizacji celów Wspólnoty (ww. w pkt 290 wyrok w sprawach połączonych *Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji*, pkt 106; wyrok Sądu z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie T-279/02 *Degussa przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-897, pkt 272).

345 W związku z tym nawet jeśli grzywna zostaje ponownie nałożona po upływie pewnego czasu, nie powinna ona tracić swojego represyjnego i odstrasżającego charakteru, jeżeli stwierdzono, że dane przedsiębiorstwo naruszyło prawo konkurencji, zwłaszcza gdy — tak jak w niniejszej sprawie — naruszenie było poważne.

346 Dlatego też trzeba oddalić zarzut piąty.

347 W związku z powyższym należy stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja błędnie ustaliła, że naruszenie trwało od około 1987 r. do końca 1990 r.

348 W konsekwencji należy ustalić kwotę grzywny nałożonej na skarżącą na 2,25 mln EUR.

W przedmiocie kosztów

349 Zgodnie z art. 87 § 3 regulaminu Sądu w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron Sąd może postanowić, że koszty zostaną rozdzielone albo że każda ze stron poniesie własne koszty.

350 W niniejszej sprawie żądania skarżącej zostały uznane za częściowo zasadne. Sąd uważa, że słuszne w okolicznościach niniejszej sprawy jest orzeczenie, że skarżąca pokrywa trzy czwarte własnych kosztów oraz trzy czwarte kosztów poniesionych przez Komisję, a Komisja pokrywa jedną czwartą własnych kosztów i jedną czwartą kosztów skarżącej.

Z powyższych względów

SĄD

orzeka, co następuje:

1) **Stwierdza się nieważność art. 1 decyzji Komisji 2003/5/WE z dnia 13 grudnia 2000 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] (sprawa COMP/33.133 — B: Węglan sodu — Solvay, CFK) w zakresie, w jakim stanowi on, że Solvay SA naruszyła w 1990 r. przepisy art. 81 WE.**

2) **Kwota grzywny nałożonej na Solvay zostaje ustalona na 2,25 mln EUR.**

- 3) W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.
- 4) Skarżąca pokrywa trzy czwarte własnych kosztów oraz trzy czwarte kosztów poniesionych przez Komisję Europejską.
- 5) Komisja pokrywa jedną czwartą własnych kosztów oraz jedną czwartą kosztów poniesionych przez skarżącą.

Meij

Vadapalas

Dittrich

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 17 grudnia 2009 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu	II - 4794
Postępowanie	II - 4804
Żądania stron	II - 4809
Co do prawa	II - 4810
1. W przedmiocie wniosku o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji	II - 4810
W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na upływie czasu	II - 4811
W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na błędnym zastosowaniu przepisów o przedawnieniu	II - 4811
— Argumenty stron	II - 4811
— Ocena Sądu	II - 4813
W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady rozsądnego terminu	II - 4818
— Argumenty stron	II - 4818
— Ocena Sądu	II - 4820
W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na naruszeniu istotnych wymogów proceduralnych	II - 4825
W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady kolegialności	II - 4826
— Argumenty stron	II - 4826
— Ocena Sądu	II - 4827
W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasady pewności prawa	II - 4829
— Argumenty stron	II - 4829
— Ocena Sądu	II - 4830
W przedmiocie trzeciej części zarzutu, opartej na naruszeniu prawa skarżącej do ponownego bycia wysłuchaną	II - 4833
— Argumenty stron	II - 4833
— Ocena Sądu	II - 4835

W przedmiocie czwartej części zarzutu, opartej na niezasięgnięciu nowej opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej	II - 4837
— Argumenty stron	II - 4837
— Ocena Sądu	II - 4838
W przedmiocie piątej części zarzutu, opartej na nieprawidłowym składzie komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej	II - 4840
— Argumenty stron	II - 4840
— Ocena Sądu	II - 4840
W przedmiocie siódmej części zarzutu, opartej na naruszeniu zasad bezstronności, dobrej administracji i proporcjonalności	II - 4841
— Argumenty stron	II - 4841
— Ocena Sądu	II - 4842
W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na braku wpływu na handel między państwami członkowskimi	II - 4843
Argumenty stron	II - 4843
Ocena Sądu	II - 4845
W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu prawa dostępu do akt . . .	II - 4848
W przedmiocie pierwszej części zarzutu, dotyczącej dokumentów przydatnych do obrony znajdujących się wśród dokumentów ujawnionych w ramach środków organizacji postępowania	II - 4850
— Argumenty stron	II - 4850
— Ocena Sądu	II - 4851
W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na niezapoznaniu się przez skarżącą z całymi aktami	II - 4852
— Argumenty stron	II - 4852
— Ocena Sądu	II - 4853
2. W przedmiocie wniosków o uchylenie bądź obniżenie grzywny	II - 4859
W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędnej ocenie wagi naruszenia . . .	II - 4859
Argumenty stron	II - 4859
	II - 4881

Ocena Sądu	II - 4860
W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędnej ocenie czasu trwania naruszenia	II - 4864
Argumenty stron	II - 4864
Ocena Sądu	II - 4865
W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na błędnym ustaleniu przez Komisję okoliczności obciążających	II - 4869
Argumenty stron	II - 4869
Ocena Sądu	II - 4870
W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na istnieniu okoliczności łagodzących . .	II - 4873
W przedmiocie pierwszej części zarzutu, opartej na współpracy skarżącej z Komisją	II - 4874
W przedmiocie drugiej części zarzutu, opartej na braku wpływu na konkurencję . .	II - 4875
W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na nieproporcjonalności grzywny, zwłaszcza w świetle upływu czasu	II - 4876
W przedmiocie kosztów	II - 4878